

FORGÓ BÁCSI KÖNYVTÁRA

A KAKUK ÓRA

**EGY LYUKAS HATOS TÖRTÉNETE
ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK**

SZÁMOS KÉPPEL

BUDAPEST, 1891
KIADJA AZ EGGENBERGER-FÉLE KÖNYVKERESKEDÉS
(Hoffmann és Molnár)

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2013
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5406-52-2 (online)
MEK-12237

TARTALOM

A KAKUK-ÓRA.

EGY LYUKAS HATOS TÖRTÉNETE.

DELTA, A HŰSÉGES EB.

BOLDOG PISTA.

I. FEJEZET.

Melyben a történet még nem kezdődhetik.

II. FEJEZET.

Pistike első megismerkedése a nagy világgal.

III. FEJEZET.

Szerencsés menekülés.

IV. FEJEZET.

Tíz esztendővel később.

V. FEJEZET.

Szerencsés véletlen közepébe.

VI. FEJEZET.

Megint tíz évvel később.

VII. FEJEZET.

Lilli királykisasszony.

VIII. FEJEZET.

A nagy verseny.

IX. FEJEZET.

Szerencsés kísérlet.

X. FEJEZET.

Borzalmas éjszaka.

XI. FEJEZET.

Az ígért jutalom.

XII. FEJEZET.

Pista megint inassá lesz.

XIII. FEJEZET.

A tündér-csárda.

XIV. FEJEZET.

Pista fölébred mint herczeg.

XV. FEJEZET.

Pista megtalálja kastélyát.

XVI. FEJEZET.

Megint egy szerencsés menekülés.

XVII. FEJEZET.

Egy év és egy nap múlva.

XVIII. FEJEZET.

Szerencsés befejezés.

A HÁROM TOLL.

AZ UTOLSÓ DATOLYA.

A KAKUK-ÓRA.

A bérczes felvidéken, szép folyó partján állott hajdan egy régi büszke várkastély s abban egy hatalmas gróf lakott, kinek egyetlen fia volt, Oszkár. Az öreg gróf meghalt és Oszkár még mint alig tiz-tizenkét éves gyermek maradt árván. A szomszéd urak és nemesek úgy tekintették a fiút, mint a meghalt hatalmas gróf utódját és örökösét; de volt valaki, aki nem jó szemmel nézte, hogy a nagy örökség, a sok kincs és jószág Oszkáré legyen. Ez az ő nagynénje, atyjának testvére, Kunigunda volt, akit szörnyen bántott az a gondolat, hogy nem az ő saját fiáé a gazdag örökség, és hogy neki magának is majd egy kis jószágra kell vissza vonulnia, mihelyt Oszkár megnő és nagykoru lesz és maga fog parancsolni a kastélyban.

Kunigunda asszony magas termetű, szép nő volt, de lelke olyan gonosz, mint a sátáné. Mind azon törte fejét, hogyan lehetne feltűnés nélkül eltenni láb alól szegény Oszkárt. Az ürügy alatt, hogy testét akarja edzeni, mindenféle veszedelmes pajkos játékokra biztatta: hogy a parasztok gyermekeivel másszék magas fákra, fürödjék a sebes és mély folyóban és több effélékre; titkon azt remélte a gonosz nő, hogy az efféle nyaktörő dolgoknál egyszer csak megtörténik, amit szíve ohajt: Oszkár majd csak agyonüti magát, oda vész valahol.

Ezalatt pedig saját fiát, Bélát, minden lehető módon kényeztette. Béla két évvel fiatalabb volt mint Oszkár, de magas és erős fiu; mégis tiltva volt neki minden olyan játék, melynél valami baj érhetne volna. De Béla önfejű és engedetlen is volt, s így egy nap megszökött nevelőjétől és Oszkárral ment katonásdit játszani.

A csatatér két magas domb volt, melyek közt egy sebes folyó zúgott. A gyermekek két csapatra oszlottak s a dombok tetején várakat építettek s aztán megostromolták az egymásét kövekkel és rögdarabokkal; az a csapat, melynek vára hamarabb szét volt rombolva, vesztes félnek tekintetett és köteles volt a másiknak meghódolni.

Oszkár, bár még csak tizenkét éves volt, rendkívüli bátorsággal és ügyességgel birt az efféle játékokban; most is ő állt legelől és valóságos közáport dobált Béla serege és vára ellen, úgy, hogy ez csakhamar teljesen meg volt verve. Erre Oszkár annyira neki bátorodott, hogy párbajra hívta ki a sokkal nagyobb és erősebb Bélát; hanem az ő párbajuk nem volt valami véres verekedés; mindössze abból állott, hogy igyekeztek felmászni egy sziklára és aki hamarabb feljutott, az lett a győztes.

Bélát szörnyen boszantotta, hogy seregét megverték és vára szét van rombolva, s mikor Oszkár aztán kihivta, hetykén átkiáltott, hogy majd megmutatja ő, ki az erősebb. Ezt Oszkár nem tűrhette, sebesen szaladt le a maga várából, de szerencsétlenségére a meredek parton nem vigyázott, megcsuszott és lezuhant a sebes folyóba, mely magával ragadta, mielőtt még pajtásai csak gondolhattak volna is megmentésére.

Béla megijedt és elszomorodott - mert különben jó szívé gyermek volt - és sirva beszélte el anyjának a szerencsétlenséget; de Kunigunda asszony nem igen sajnálkozott és titkon még örült is neki, hogy Oszkár végre elveszett és meghalt; mert azt bizonyosnak hitte, hogy Oszkár bele fult a vízbe, mivel senki sem ment a segítségére. Ha pedig Oszkár meghalt, az egész nagy örökség a Kunigunda asszony fiáé, Béláé.

Ezalatt pedig Oszkárt erősen ragadta tovább a sebes folyó, s akárhogy erőlködött, nem tudott partra jutni. Végre elhagyta ereje, eszmélete. Utolsó gondolata az volt, hogy menthetetlenül elveszett. De néhány óra múltán magához tért s nagy csodálkozására szép puha pázsiton fekve találta magát, mellette pedig egy igen szelid arcú, öreg ember állott, aki örködni látszott fölötte. Oszkár egy ideig bámulva nézte az idegent s aztán kérdezte: kicsoda, honnan jött?

»Én Gergely bácsi vagyok s azért jöttem, hogy biztos helyre vezesselek«, szólt az idegen nyájasan.

A kis fiu kételkedve nézett s így szólt: »Azt hittem, hogy meghaltam. Nem visz fogságba? Ugy-é nem?«

»Oh dehogy! Éppen meg akarlak menteni minden bajtól; de előbb mondd el, ki vagy, mi a neved?«

Oszkár szemei ragyogtak az örömtől.

»Elvisz messze, messze innen?« szólt élénken, »olyan messze, hogy néném soha sem talál meg?«

»El, fiam«, felelt Gergely bácsi. »Ki a te nénéd?«

Oszkár ekkor észre vette, hogy mialatt ő ájultan feküdt, ruháit jó barátja kiterítette a napra, úgy hogy most szárazok voltak és felöltözhetett. Mialatt felöltözött, elmondott mindent, kicsoda, hol lakik és hogy bánt vele eddig nagynénje, Kunigunda asszony.

Gergely bácsi pedig adott neki egy darab kenyeret és sajtot, s mikor Oszkár jóízűen megette, így szólt:

»No fiam, most menjünk.«

»Hová menjünk?« kérdé Oszkár.

»Vásárra«, szólt az idegen, és egy nagy csomagot emelt vállaira. Oszkár ezt látva, kérdezte, mi van benne?

»Néhány óra, fiam, melyeket otthon csináltam s most viszek eladni.«

Oszkár nagyon szerette volna látni az órákat s Gergely bácsi fel is bontotta a csomagot és megmutatta neki. »Oh, ha én tudnék ilyen órákat csinálni!« szólt Oszkár. »Bizonyosan sokkal kedvesebb időtöltés a harcolásnál, verekedésnél.«

»Legalább nem olyan veszedelmes«, felelt az idegen.

Mikor elértek a városba, hol Gergely bácsi eladni szándékozott az órákat, Oszkár rendkívül megörült az új látványnak. Itt nem volt olyan csöndesség, olyan szomorú nyugalom, mint az ősi kastélyban, hanem sürgött-forgott az egész népség s minden oldalon ezer-féle tarka-barka dolgot lehetett látni. Oszkár órákig elnézegette volna a sok furcsa házat, az ide-oda mozgó tömeget, de öreg barátja, az óracsináló, emlékeztette, hogy az idő halad s még nagy utat kell tenniük, míg haza érnek; elébb pedig még valami dolgát is végeznie köll egy boltban s azért siettek.

Boltba érve, Oszkár még jobban bámult a sok szép tárgyakon. Egész óragyűjtemény és mindenféle más ritkaság volt ott, úgy hogy akár egész napra lett volna mit nézegetni. Voltak olyan óraművek, melyek pontosan megjelölték a gazdák számára minden mezei munka idejét: mikor kell szántani, vetni, aratni stb. Egyik órán két picziny emberi alak volt, szorgalmasan csépelve a gabnát, mely arany szálacskákból volt készítve; másik az időjárást jövendölte; megint másokból madarak ugrottak elő s énekeltek; de leginkább tetszett Oszkárnak egy óra, melyből egy kis emberke ugrott elő és tánczolt, valahányszor az óra ütött.

Gergely bácsi végre elintézte dolgait a boltossal s Oszkárhoz fordult:

»No fiam, gyerünk!«

Oszkár szeretett volna még maradni és mulatni a sok szép ritkaságon, de követnie kellett nyájas pártfogóját. Erősen gyalogoltak egész estig, egy kis parasztházban megháltak s másnap egy szép erdőbe értek, hol Gergely bácsi azt mondta, hogy »no, itthon vagyunk.«

»De hiszen nem látok házat«, szólta Oszkár.

»Mindjárt meglátod.«

Néhány percz múlva eljutottak egy szép, nagy fáktól beárnyalt helyre, melyen egy szélmalomhoz hasonló magas fabódé állott; csakhogy nem voltak szárnyai, mint a szélmalomnak, de még az ajtó és lépcső sem volt látható.

»Ez az én házam«, szólta Gergely bácsi.

»De furcsa!« szólta Oszkár. »És hogy lehet bejutni?«

Gergely bácsi félre nyomott egy pár sűrű bokrot s ezek alatt egy titkos kis ajtót nyitott fel, melyet, miután mindketten beléptek, ismét becsukott. Sötétben maradtak. De Gergely bácsi mingyárt gyertyát gyújtott s keskeny meredek lépcsőn felmászta egy elég tágas szobába. Itt Gergely bácsi mindjárt adott jó vacsorát Oszkárnak, ki aztán puha bőrökből készített ágyra feküdt és jóízűen elaludt.

Másnap reggel, midőn Oszkár felébredt és körülnézett, még jobban elbámult, mint az órák boltjában; Gergely bácsinak még csodálatosabb ritkaságai voltak s gyönyörködve nézegette Oszkár, úgy hogy alig jutott eszébe reggelizni, mikor Gergely bácsi tojást és gyümölcsöt rakott eléje. - Volt ott sokféle óra, szebbek, mint a városi boltosnál, s különösen volt egy, melyből minden óraütésnél az a madár ugrott elő, mely a nap ezen szakában énekelni szokott; reggel a pitypalaty, este fülemile, éjfél után kakas stb. Mind oly hiven volt utánozva és úgy szólt, hogy alig lehetett megkülönböztetni az élő madártól. De még jobban tetszett neki egy orgona nagyságu óra, mely különféle dalokat játszott s melyben egy kakuk lakott. Ez a kakuk pedig minduntalan előugrott és azt kiáltozta »kukuk! kukuk!« Ezen aztán Oszkár nagyon jól mulatott s az órát elnevezte a Gergely bácsi kakuk-órájának. Volt még sok másféle is, úgy hogy Oszkár alig tudta mind végig nézni.

»No's fiam, hát tetszik neked ez a lakás? Szeretnél itt maradni?« kérde Gergely bácsi.

»Oh nagyon!« felelt Oszkár. »De nem fog ide becsukni, ugy-é nem?«

»Nem; adok neked kulcsot és aztán járhatsz ki és be tetszésed szerint. De meg ne mondd senkinek, hol van lakásod, - mert különben Kunigunda grófnő rád akadna s megölne. Nekem messze tájakra van dolgom, de ha itt akarsz maradni, vissza jövök és meglátogatlak hat hónap múlva.«

Reggeli után Gergely bácsi megmutogatta Oszkárnak a csodálatos ritkaságok minden egyes darabját és megmagyarázta mindeniknek a czélját.

Az órákon, zenélő műveken kívül voltak ott más, komolyabb czélú tárgyak is, melyek megmagyarázták a természeti tüneményeket, a föld minőségét, a csillagokat, a mikről Oszkár még sohasem hallott semmit. De leginkább örült, mikor hallotta, hogy egy nagy könyvtár is lesz a rendelkezésére, mert Oszkár nagyon szeretett olvasni és tanulni. Élénken kérdezte tehát, hol vannak a könyvek?

Gergely bácsi egy nagy ládát nyitott fel, melyben fából faragott sok száz betű volt.

»Itt van egy sereg betű, elég a világ meghódítására«, szólta Gergely bácsi; »ezzel a pálczával pedig kormányozhatod. Ha valamiről olvasni akarsz, nyisd föl ezt a ládát, üss a betűkre és mondd: mutassátok nekem p. o. Dsingisz-Khán, vagy Robinson történetét, vagy amit olvasni

akarsz. A betük rögtön megmozdulnak és sorba állva, mondatokat fognak képezni, és amint egy mondatot elolvastál, a betük ismét széthullnak és új mondatot képeznek.«

Oszkár mind ezen nagyon bámult és örült, mert tudta, hogy az ő nevelése nagyon el volt hanyagolva és sokat kell tanulnia; most hát fogja pótolhatni.

Gergely bácsi különösen arra intette, ne ereszsen senkit a malomba és igyekezzék lehetőleg rejtve maradni. Eleséget hetenként egyszer hozhat magának egy, jó messze az erdő szélén levő parasztházból, mely már nem tartozott Kunigunda grófné hatalma alá; ha pedig a parasztgazda valamit kérdezne, csak annyit mondjon, hogy Gergely bácsi küldte; és hogy mindig kapjon mindent, amire szüksége lesz, Gergely bácsi egy erszényben pénzt is adott neki.

»És most Isten veled, kedves fiam«, szólott végül Gergely bácsi; »nekem már el kell utaznom.«

»De én is szeretnék ám utazni«, szólott Oszkár.

»Várj, míg felnősz és szembe szállhatsz ellenségeiddel«, felelt Gergely bácsi. »Rövid időn el fognak ők feledni téged, akkor majd mozoghatunk.«

Gergely bácsi ezután egy arany keretbe foglalt nagy, tiszta vásznat is mutatott, melyen minden földrész vidékeit és városait maga elé varázsolhatja, ha egy mellette fekvő kis rózsafavesszővel megérinti.

Oszkár olyan boldog volt mindezek fölött, hogy nem cserélt volna még a királlyal sem, (mert hiszen a királyok nem is mindig boldogok ám); azt mondta, hogy soha sem fog unatkozni a gyönyörű helyen, s erre Gergely bácsi homlokon csókolta őt és eltávozott.

Három évet töltött így magában a kis remete s még sem unatkozott soha. Olvasott, utazott, anélkül, hogy helyéből megmozdult, s a világ minden csodáit feltárva látta maga előtt láthatatlan szellemek hatalmából. Csak azon kezdett néhány év múlva csodálkozni, hogy elméje kifejlésével nem nő egyúttal teste is. Nem volt ugyan tükör a szobában, de azt látta, hogy ruhái mindig a régi nagyságúak; pedig emlékezett rá, hogy hajdan, mikor még kastélyában lakott, milyen hamar kinőtt egy-egy új ruhából. Gergely bácsi időnként hozott neki egy-egy új köntösöt, de az mind egyforma kicsiny volt, olyan, minőt tiz éves korában viselt.

Egyszer megkérdezte Gergely bácsitól, hogy lehet ez? De Gergely bácsi azzal biztatta, hogy később, majd ha erősebb testi gyakorlatokat fog végezni, meg is fog nőni.

Igy hát Oszkár élt tovább magányos lakásában, tanult nyelveket és egyebet, úgy hogy végre valóban igazi tudóssá lett. Gergely bácsi minden félévben meglátogatta egyszer; de midőn egy ízben ismét eljött, Oszkár tudtára adta, hogy már megunt az elzárkózott, magányos életet, eleget tanult, szeretne kissé megfordulni a világban és tanítani most már másokat.

Gergely bácsi a fejét rázta, de azért nem ellenezte Oszkár kívánságát, s azt felelte, hogy ha oly nagyon kíván elvándorolni a világba, ám tegye. Ezután elbucszott Oszkártól, azt mondván végül, hogy egy félév múlva, mint rendesen, el fog jönni megnézni, vajjon Oszkár ott van-e még, vagy sem. Köny ragyogott Gergely bácsi szemében s gyors léptekkel távozott el.

Oszkár ez éjjel még a malomban hált, s azt álmodta, hogy egy nagy városban sétál, hol tanári állomása van, s hol mindenki nagyon szereti és tiszteli. Midőn felébredt, a nap már derűlten sütött; Oszkár kissé szomorúan nézett végig a lakáson, melyben magányosan ugyan, de oly boldogul élt annyi éven át. A különféle órákban a madárkák mind egyszerre kezdtek énekelni és csicseregni, mintha bucsut mondtak volna, a kakuk pedig oly busan szólott, hogy Oszkár majdnem sirva fakadt; még egyszer végig nézett mindenben, aztán gyorsan kiszaladt és utnak indult a nagy világba.

Sokáig ment-mendegélt, míg végre egy városba ért, hol éppen egy nagy új házat építettek; Oszkár mindjárt látta, hogy a ház rosszul van építve és be fog omlani; fölkereste tehát az építész és megmondta neki, hol van a hiba.

»Bolond gyerek, okosabbnak hiszed magad a leghiresebb építészeknél?« szolt az építész megvetőleg. »Sokkal kisebb vagy te, szegény törpe, hogysen tanácsokat adhatnál.«

Oszkár elszomorodva távozott, de még alig volt néhány száz lépésre s az épület nagy robajjal csakugyan össze omlott.

»Ez a kölyök szerencsétlenséget hozott rám«, kiáltott az építész dühösen, mert kevés ember akarja elismerni a saját hibáját.

Oszkár megint vándorolt s elérkezett egy szép városba, hol egy csinos kertben nagy iskolaeépület állott.

»Éppen ez köll nekem«, gondolta Oszkár, bement az iskolába s beszélni kívánt az igazgatóval. Elmondta, hogy ő szegény fiatal ember, de sokat tanult s szeretne most tanító lenni, ha volna üres állomás.

»Ez ugyan merész ajánlat egy ily tanintézetben, mint a miénk«, szolt az igazgató; »de lássuk, mit tud.«

»Csillagászatot, történelmet, nyelveket...«

»Elég - nagyon is sok«, kiáltott az igazgató. »A ki sokfélehez ért, az semmihez sem ért. Aztán, ön olyan törpe, hogy nem is tudna rendet és tekintélyt tartani a mi iskolánkban, hol már felnőtt ifjak vannak.«

Szegény Oszkár nagyon keservesnek találta, hogy azért nem keresheti meg kenyerét, mert kicsiny testalkatu, s azért nem lehet tanár, mert nagyon sokat tud. Föltette magában, hogy máskor nem mond el mindent egyszerre. Tovább vándorolt tehát s eljutott egy nagy püspöki városba, hol egy vendéglőben megebédelt. Ebédközben meghallotta, hogy a nagy székesegyház orgonajátszója meghalt és most éppen keresnek olyan zenészt, aki méltó volna arra, hogy a nagy székesegyház orgonáján játsszék.

Oszkár azonnal a templomba sietett, hol már számos ember volt jelen, hogy hallgassa azok játékát, kik elnyerni ohajtották ez állomást. Hárman versenyeztek s kettő közülök elég csinosan orgonázott, de nem tanusított valami különösebb ügyességet. A harmadik, kire rákerült a sor, valami okból elkésett s Oszkár ezt felhasználva, hamar oda ült az orgonához s elkezdett játszani oly szépen, hogy az egész hallgatóság egyhangulag azt mondá: »ez az igazi ember, ez kell nekünk!«

A püspök s a többi méltóságok néhány perczig tanácskoztak s aztán kijelentették, hogy e jeles zenészt meg köll tartani a templom számára. Elküldték tehát érte a sekrestyést. De midőn Oszkár előlépett, a püspök s az egész gyűlés csalódottan nézett rá s a püspök szolt: »Ön nagyon kicsiny, ön nem lehet a mi orgonászunk!

»De hiszen játékom tetszett mindenkinek, sőt sokan könyekre is fakadtak«, rimázkodott szegény Oszkár. »Éhen haljak, mert kicsiny vagyok?«

»Az nem tartozik reám«, szolt a püspök hidegen. »A Gondviselés talán azért nem engedte nagyobbra nőni, hogy rosszat ne tehessen.«

E szomoru vigasztalással Oszkár ismét utnak indult s gondolta magában: »Ha tudnák, hogy én a gazdag és hatalmas gróf fia vagyok, mind térdre borulnának előttem, még ha rosszul játszánám is.« Ezután kissé szomoruan távozott a nem igen barátságos városból.

Most már tizennyolcz éves volt, s nem igen remélhette, hogy nagyobbra fog még nőni. Hat évig fáradhatatlanul tanult s nagy tudományt gyűjtött magába s mégis úgy látszott, hogy minden tudományával sem szerzhet magának egy darabka kenyeret sem; pedig erszénye már üresedni kezdett. Ezen nagyon elszomorodott, s amint egy szép mezőre ért, busan lefeküdt a fűbe s elgondolkozott, végre pedig szépecskén elaludt.

Midőn felébredt, nagy meglepetésére nem a puha fűvön, árnyékos fák alatt találta magát - hanem egy nagy létrás szekéren, mindenféle czifra ruha, butor és százféle csillogó portéka között, minőket még soha sem látott. Megmondták neki, hogy vándorszínészek között van, kik őt a mezőn aludva találván, fölszedték kocsijokra s magukkal hozták. A színész-csapatnak rég szüksége volt egy törpére s Oszkárban éppen jóra találtak. Oszkárnak semmi kedve sem volt ugyan e mesterségre, de minden ellenállása daczára felöltöztették bohóc ruhába, egy majmot adtak a kezébe s velök köllött mennie és tünni a durva, nevetlen emberek boszantásait, mert mindig gunyolták törpesége miatt.

Igy vándoroltak néhány hétig s Oszkárnak mindig majmot kellett tánczoltatni. Végre eljutottak egy szép kastélyhoz s ennek közelében ütötték fel sátrukat, hogy előadást tartsanak. A kastély ura, egy büszke gróf, nem jött az előadásra, de leánya, a bájos Margit, megjelent számos kísérettel, hölgyekkel és apródokkal. A nép nagy tisztelettel üdvözölte a gyönyörű leánykát, ki hófehér ruhában, fején gyöngypártával jelent meg és alamizsnát osztott a szegényeknek, mert messze tájon nem volt hozzá fogható jószágú leány, és mindenki szerette és tisztelte őt. Amint Margit elhaladt Oszkár mellett, a majom kiugrott ennek kezéből és rá akart ugrani a megrémült leánykára - de Oszkár gyorsan megkapta a majmot és vissza szoritotta helyére.

»Oh te semmirekelő, te gondatlan kölyök!« kiáltott dühösen a színészek igazgatója s nagyot ütött szegény Oszkárra.

»Ne bánts, kérem, ne bánts!« szólt Margit szeliden s egy köny ragyogott szép szemében. Az igazgató letette a korbácsot.

»Köszönöm kegyes részvétét, nemes kisasszony!« szólt a törpe meghatott hangon.

»Szegény kis fiu!« szólt Margit részvétellel. »Milyen szépen beszél.«

»Nem vagyok én kis fiu, nemes kisasszony! Törpe vagyok.«

Margit jó szívét egészen megindította az oly okosnak látszó törpe sorsa és nyájasan szólt hozzá: »Mondja meg, mit tehetek önért? Ha lehetséges, örömet megteszem.«

»Oh, ha merném megmondani, mit kívánok!« sohajtott Oszkár.

»Szóljon bátran«, biztatá Margit.

»Egy nyájas szó ajkairól, egy érintés lágyszó kezétől megvigasztalna«, mondá Oszkár halkán.

»Mindnyájan testvérek vagyunk a földön és egyenlők Isten előtt«, szólt Margit és megsimogatta a törpe homlokát.

»Oh! Most boldogan halok meg«, susogá Oszkár és elájult. Színész pajtásai karjaikra vették s lefektették a sátor zugába; de mialatt itt feküdt, ruhái egyszerre csak szakadozni kezdtek, minden kurta és kicsiny lett és mikor Oszkár fölébredt, azt vette észre, hogy teljesen kinőtt ruháiból és szép szálás természetű, erős fiatal emberré lett. Színész pajtásai látván e változást, nagyon bámultak a csoda fölött s midőn hallották, hogy Oszkár egy hatalmas grófnak a fia és örököse, nagy tisztelettel hajoltak meg előtte és siettek igazgatójukhoz, hogy tudtára adják a csodás eseményt. Az igazgató lelkendezve sietett Oszkár elé s szörnyű alázatossággal kért bocsánatot eddigi durva bánásmódjáért, aztán előkerestette a legpompásabb ruhákat s Oszkárt rangjához méltóan öltöztette fel.

A csodának villámgyorsan híre futott, s színi előadást sem lehetett tartani, mert mindenki a szerencsésen megtalált fiatal grófot akarta látni. Margit atyja, a hatalmas várur, diszes követéséget küldött le Oszkárhoz, felhivatta a várba, s mint kedves vendégét, ott tartotta egy egész hétig.

Egy hét multán Oszkár utnak indult és pedig csak egymagában, hogy elfoglalja saját örökségét. Betért a malomba is, melyben annyi éven át tanulgatott; remélte, hogy talán találkozik Gergely bácsival; de Gergely bácsi nem volt ott s a hajdan oly kedves szoba most szomorúnak és elhagyatottnak tünt fel Oszkár előtt, mert mióta megismerte a világot, nem tudott többé oly zavartalanul örülni; pedig a sok csodás apróság még mindig ott volt, a madárkák vigan csicse-regtek s kivált a kakuk oly kedvesen, oly hivogatólag szólt, hogy Oszkár alig tudott elválni tőle. Miután azonban sokáig hiába várta Gergely bácsit, végre ismét utnak eredt s nem sokára megérkezett boldogult atyja jószágaira. Annyira hasonlított pedig Oszkár az elhunyt öreg grófhhoz, hogy hivei és jobbágyai mindjárt ráismertek és csakhamar egész sereg gyült körébe, hogy szükség esetén fegyverrel helyezzék vissza őt atyai örökébe.

Hanem gonosz nénje, Kunigunda asszony, ezt nem várta be; megszökött egy távol városba s így Oszkár minden baj nélkül elfoglalta jogos tulajdonát.

Miután szépen elrendezkedett jószágában, fényes kísérettel ellovagolt abba a várba, hol a szép és jó Margit élt, megkérte kezét atyjától és haza vitte mint kedves feleségét és élt aztán sokáig boldogan. Minden félévben elment abba a malomba, melyben hajdan élt s melyben Gergely bácsi félévenként szokott volt akkor megjelenni. De most hiába várta őt Oszkár; nem találta ott soha többé s magányosan töltött mindig egy-két órát hajdani lakhelyén, felhuzogatta a sok szép órát, hallgatta a kakuk szólását s aztán ismét haza ment. Később, mikor egy hétéves fiacskája volt, ezt is magával vitte a malomba s a kis fiu is vele együtt gyönyörködött a sok furcsa apróságon, kivált pedig a kakuk-órán, mely ha szólni kezdett, a fiucska tapsolva ugrándozott s kiáltozó: »Ah! Ez a legszebb! Ez a legszebb!«

EGY LYUKAS HATOS TÖRTÉNETE.

Hallottátok-e már a lyukas tizkrajczáros történetét? Nem valami nagyon csodás történet, de azért méltó elolvasni.

Volt egyszer egy tizes, vagyis inkább hatos, mert akkor még hatkrajczárosok voltak; ez a hatos nagyon sokat látott és tapasztalt és nem csak volt, de még most is megvan és ott lóg a nagybátyám óralánczán, különféle drága arany cifraságok közt. Ez apró csecsebecsék közül többnek megvan a maga története, de most a lyukas hatosét mondom el, mert ez a legérdekesebb. Éjszaka, mikor nagybátyám az órát lánczostul és csecsebecséstől leteszi ágya mellé a szekrényre, az apró ékszerecskék elbeszélnek egymásnak a történetüket. Lessük meg őket. Éppen a lyukas hatos akarja elmondani a magáét.

»Ugyan ki hallgatná egy ilyen silány, lyukas hatos történetét?« szól hetykén egy kis arany halacska a sok apró cifraságok közt. »Hiszen ez egy közönséges paraszt kölyök, ezüstből van, és még nem is tiszta ezüstből.«

»És olyan csunya!« szólt a pecsétnyomó, mely drága kőből volt és legnagyobbra tartotta magát a cifra társaságban.

»Én pedig szeretném hallani«, szólt egy szép kis szivecske.

»Ugy van, mondja el! Nem köll a külső után itélni. Az a szép, aki szép tetteket visz végbe«, szólalt meg ketyegve az óra, mire a büszke arany apróságok elhallgattak s a lyukas hatos elkezdett beszélni.

»Hány éves vagyok, azt nem tudom«, kezdé a hatos; »de sok éve már annak, hogy készítettek s mikor először megláttam a napvilágot, egy nagy teremben voltam a pénzverőben. Ott feküdtem sok ezer, hozzám hasonló rokonommal, s nem köllött sokáig várunk, hogy tovább vigyenek. Csakhamar csomóba raktak, begöngyöltek s alighogy kissé bele találtuk magunkat a helyzetbe, elvittek messzire. Egyszer csak azt vettük észre, hogy kigöngyölnek és szétszórnak egy asztalon. Engem aztán egy fiókba tettek, melyben nagyon sok ezüst pénz volt és pedig mind nagyobb nálamnál; de kevés volt oly fényes és tiszta mint én. Igyekeztem félre vonulni a piszkosabbaktól, de egy nagy ezüst forintos meglátott s nevetve monda, hogy még sokkal furcsább társaságba fogok jutni, ha egyszer a világba kerülök; azt is monda, hogy addig csak jól megy a dolog, míg ujak és fényesek vagyunk; - de később aztán keserves sorsra jutunk.

Éppen midőn a forintos ezt beszélte, megnyílt a fiók s egy huszas esett közénk, melyet, mint az én forintos barátom monda, bizonyosan valami mészáros hozott. »Vigyázz, ne érj közel a huszashoz«, szólt a forintos, »mert rögtön oda lesz fényességed! Látod, a huszas csupa vér és zsír a mészáros kezétől; nagyon rossz ám, ha mészáros kezébe jutunk.«

Mielőtt az én jó barátom több tanácsot adhatott volna, már ismét nyílt a fiók s öt ujj nyult be közénk, össze-vissza keresgélve.

»Hol lehet az a forintos? mormogott az egyik ujj; »ahá, itt van! s ezzel megfogta az én kedves forintos barátomat, pedig az ugyancsak igyekezett, egyik sarokból a másikba gördülve, elbujni.

»Élj boldogul!« kiáltott hozzám a forintos bánatosan s ezzel eltűnt, a fiók pedig becsukódott. Nagyon elszomorodtam, hogy jó barátomat így hamar elvesztettem s alkalmasint igen buszarcot csináltam, mert egyszerre csak megszólít a zsiros huszas, mely közelembre jutott: »Szomorú dolog, ha rokonunktól válni kell, valóban.«

»Közel ne jőjj hozzám!« kiáltottam én. »Nem akarok veled beszélni s aztán nem is volt rokonom a forintos.«

»Oh, bocsánat, én azt hittem,« szólt a huszas és közelebb gurult.

»Ne jőjj hozzám, te zsiros, te!« szóltam én ijedten.

»Ah, de büszke vagy, barátocskám,« mondá gunyosan a huszas, és bizonyosan csak azért is hozzám jött és bezsirozott volna, de ekkor megint nyílt a fiók, az öt ujj benyult s épen az én piszkos szomszédomat vitte el.

Ezután meglehetősen jól éreztem magamat a fiókban, de lassanként végre unatkozni kezdtem és szerettem volna kijutni a világba, melyről annyit hallottam. Valahányszor megnyílt a fiók, mindig reméltem, hogy majd kivessznek engem, s egyszer neki is bátorodtam és megszólítottam a benyuló ujjat: »Kérem, vegyen ki engem is!«

»Most nem, kis barátom«, felelt az, »de legközelebb talán rád kerül a sor.«

Az a kéz bizonyosan nagyon bölcs volt, hogy nem akart kivinni engem a nagy világba; de akkor én ezt nem láttam be és haragudtam reá.

Nem sokára ismét közénk nyult s én ismét kértem, hogy vegyen ki engem.

»Ne légy olyan türelmetlen«, szólt a vastag hüvelyk-ujj. »Ne kívánozzál ki jó helyedről, mert ha egyszer kijutottál, majd szeretnél megint vissza kerülni.«

Hanem én, tapasztalatlan lévén, nem hittem szavainak s valahányszor a fiók megnyílt, mindig kértem, vigyenek már ki.

»Jól van, hát jöszte!« szólt egyszer a kéz; s mielőtt megköszönhettem volna, már kitett az asztalra egy csomó másféle pénz mellé. Ekkor voltam először életemben szabadban s örvendezve nézegettem körül. Hanem ez nem sokáig tartott, mert csakhamar megszólalt egy hang:

»Károly fiam, jer ide, itt van egy szép fényes uj hatos, neked adom.«

Károly oda jött, s kezébe vett; ujjai nagyon zsirosak voltak s csak úgy ragadtak az én szép fényes arcomhoz.

Károly kiment az utcára s találkozott egy ismerőssel, kivel kezét akart szorítani; engem tehát egy sötét, mély zsebbe tett bele. Szörnyű hely ám az, egy iskolás gyerekek a zsebe! De szerencsére a pénzdarab nem marad soha sokáig benne. Károly urfi zsebe zsiros volt, s már azt hittem, hogy valami mészáros gyerek kezébe jutottam, mint az én forintos barátom hajdan ijesztgetett. Hanem lassanként, amint alább csusztam a zsebében, úgy találtam, hogy nem magam vagyok; még más valami is volt ott a zsebben.

»Mi a neved? Ki vagy?« kérdezte az a valami.

»Én ezüst hatos vagyok«, feleltem félénken. »Szabad-e viszont tudnom, kihez van szerencsém?«

»Én vajás pogácsa vagyok«, felelt ez; »hajdan egy szép üveg szekrényben laktam, s most itt kinlódok.«

»És hogy jutottál ide? Miért rejtőzöl itt a zseb mélyében?«

»Mert még meg nem ettek, mint a többi társaimat. Elbujtam ide a zseb sarkába, úgy hogy az a kegyetlen kéz nem tud rám találni.«

»Nem kellemetlen az, ha valakit megesznek?«

»Az biz'a! - mert a fogak egészen össze morzsolnak - ah, de megint jön a kéz.«

A kéz benyult a zsebbe, kissé kotorászott benne, azután megint eltűnt.

»Most ismét alig menekültem«, szólta a pogácsa. »Már harmadszor estem át e rettegésen. Bárcsak vissza juthatnék abba a szép üveg szekrénybe, hol társaim vannak! Ott a hány ember elmegy a bolt előtt, mind megbámul, milyen szép zsirosak és aranyszínűek vagyunk. Az iskolás gyerekek különösen szeretnek minket s órákig elnézegetnek, mikor iskolába vagy innen haza mennek. Ma reggel bejött ez a Károly a boltba s megvett engem többed magammal; társaimat már meg is ette, csak én bujtam el s most rettegve várom sorsomat.

Ez idő alatt Károly haza ért és valaki azt mondta neki: öltözzék át, mert vendég érkezik este. Károly tehát szobájába ment s először vetkőzni kezdett, mindent kiszedett zsebeiből s így az asztalra tett engem és a pogácsát is. Láttam, hogy a szegény pogácsa barátomnak megjött az utolsó órája. Amint Károly meglátta, rögtön kezébe vette, megnézegette s jóízűen ropogtatta. Szegény pogácsa nem hiába rettegett, - rövid idő alatt vége volt.

Én az asztalon maradtam egész este s éjjel. Nagyon rosszul éreztem magamat; a pogácsa bezsírozott s ez boszantott, aztán unatkoztam is és eszembe jutott, mit mondott nekem a kéz, mikor még szépen, nyugodtan feküdtem a fiókban. Vágytam vissza a csendes fiókba, - de hiába, egészen más lett az én sorsom!

Amint az éj leszállt, havazni kezdett s vastag hópelyhek üllepedtek le az ablak-párkányra. Az ablak előtt két jegenyefa hajlongott a kegyetlen északi szél előtt, mely a kandallón át a szobába is nagy mérgesen berontott.

»Hú-ú-ú! Ma ugyan jól fogok garázdálkodni!« szólta Szél bácsi kacagva. »Hogy fognak a kalapok repülni a fejekről, a cserepek a háztetőkről! Még itt a szobában is felfordítok valamit. Lássuk, mi van itt az asztalon? Levél. Nem, ez nem levél, ez Károly urfi irkája... Oh, jól ismerem Károly urfit, sokat boszantott már. Akár mily erősen fujok, nem ijed meg, hanem csak azért is az utczán mászkál. Megállj, most kikapsz!«

És Szél bácsi bele fujt a papiros csomagba s Károly irkáját fölrepítette a falhoz, egy nagy kép mögé szoritá s úgy eldugta, hogy látni sem lehetett.

»Ez pompás!« szólta Szél bácsi. »Azt hiszem, nem fogja egyhamar megtalálni s majd kikap a tanító urtól. Most pedig megyek az utczára és letépem egy pár embernek a kalapját.« Ezzel a szél nagy robajjal kirohant.

»És mi történt a szegény Károllyal?« szólta közbe itt a kis arany szivecske. »Nem lett baja?«

»Bizonyosan megbüntették, hogy irásait szanaszét hagyta«, jegyzé meg a pecsétnyomó.

»Csend legyen!« ketyegett közbe az óra.

»A pecsétnyomónak igaza van«, folytató a lyukas hatos.

Másnap reggel Károly mindenütt kereste az irkáját, de nem találta.

Ekkor elővett engem az asztalról, zsebébe tett s ment az iskolába. Mikor a tanító előkérte az irkát, Károly elmondta, amit tudott; de a tanító ezzel be nem érte s erősen kipirongatta és meg is büntette. Károly azonban békén tűrte, mert úgy látszott, szokva volt már ehhez.

A tanító nem akarta elhinni, amit Károly beszélt: hogy hibája nélkül vészett el az irkája s ezért keményen kipirongatta. Szegény Károly! Ugy szerettem volna megmondani neki, hol van az a szerencsétlen papiros.

Haza mentünk az iskolából, de Károly egy szót sem szólt arról, ami vele történt. Egész éjen át hallottam, hogy hánykódik ágyában, s reggel szomoruan kelt föl. Reggeli után épp akkor ment az iskolába, mikor a szolgáló sietve szaladt utána s átadta neki az elveszettnek hitt irkát, melyet a szoba tisztogatása közben megtalált.

Károly eleinte el sem akarta venni, de aztán táskájába tette, s így szólt magában: »Elviszem magammal és megmutatom társaimnak, hadd lássák, hogy megirtam a leczkét; a tanítónak nem mutatom meg, mert el nem hinné, hogy még tegnap megirtam; csak még jobban megpirongatna.«

Igy gondolkodva ment be az iskolába, hol a tanító még egyszer elővette és keményen megdorgálta, figyelmeztetvén őt, hogy máskor ne mondjon hazugságot. Éreztem, hogy Károly szíve erősen dobog; hamar elővette az írást és meg akarta mutatni, de megint visszatette. »Hiába mutatnám«, szólt magában, s könnyes szemekkel türte a dorgálást, aztán csöndesen folytatta dolgát.

Iskola után elment egy pajtásához, kit Gusztinak szólított s kinek asztalára engem kitett, úgy hogy mindent láthattam. Guszti magas, szőke fiú volt, mintegy tizenöt éves; ruhája tiszta volt, de nem igen finom, kissé ki is nőtt már belőle, úgy hogy kabátjának ujja alig ért könyökéig; látszott, hogy nem igen fényes körülmények között él. De ha külseje nem is volt megnyerő, igen jó szívvvel és szép elmebéli tehetséggel volt megáldva, úgy hogy jómódu pajtásai mind nagyon szerették őt s mindenkinek öröme telt benne, ha szegény Gusztin valamivel segíthetett. Mindegyik büszke volt rá, ha azt mondhatta: Guszti a jó barátjai közé tartozik.

Amint a két fiú így együtt beszélget, Guszti elővesz egy kalitkát, melyben két fekete szemű szép egérke volt.

»Nézd az én apró egérkéimet«, szólt Guszti, »milyen szépek, milyen szelidek! Ugy sajnálom, hogy meg kell tőlük válnom.«

»Miért kell tőlük megválnod?« kérdé Károly.

»Tudod, hogy holnap haza megyünk a karácsonyi ünnepekre, oda leszünk vagy két hétig s ki viselné gondját az én kedves kis egérkéimnek? Szívesen oda ajándékoznám valakinek, csak tudnám, hogy olyannak a kezeibe adom, aki jól bánnék velök. Ha te elfogadnád, neked adnám.«

»Oh, én nagyon szeretném, ha az enyéim volnának; de ingyen el nem fogadom; csak úgy kell, ha te is elfogadsz valamit értök«, szólt Károly és örült, hogy ily módon szép szin alatt adhat valamit barátjának.

Egy ideig vitáztak fölötte, de a vége az lett, hogy Károly engem s még egy másik hatost a Guszti kezébe tett, s miután Guszti még megsimogatta egérkeit és elbucsuzott tőlük, Károly a kalitkát magával vitte.

Mivel másnap a fiúk szétmenőben voltak, Károly este meghívott magához többeket s megvendégelte őket. Jól mulattak, de kevésben mult, hogy baj is nem történt. Egyik pajkos fiú tudniillik kenyérből emberalakot gyúrt össze, s aztán nevetve szólt Gusztihoz:

»Nézd, Guszti, ez hasonlít a te apádhoz.«

A pajkos fiú rögtön látta, hogy rossz tréfát csinált. Guszti, aki különben csöndes, szelid volt: elsápadt, ökleit össze szorította s már-már nyakon ragadta a gunyolódót. De végre is erőt vett magán és szóltanul elfordult. Ekkor egy fiú félre vonta azt, a ki gunyolódott s megmondta neki, hogy Guszti atyja már meghalt s annál kevésbé illik a holtakat gunyolni. Be is látta ezt a pajkos fiú, bocsánatot kért Gusztiótól s aztán megint tovább játszottak.

Másnap megkezdődött a szünidő s a fiúk szanaszét mentek hazafelé. Guszti is, az én új gazdám, haza készült; de biz ő nem ment se kocsin, se lóháton, hanem szépen neki indult gyalog és jókedvűen lépdelt ámbár jó hideg volt. Én csodálkoztam, hogy egész nap alatt nem vett elő engem s nem vásárolt semmit; de ennek csak örültem, mert legalább vele együtt eljutottam szülői lakásába és megláthattam otthonát.

Majdnem este volt, mikor megérkeztünk Tófaluba, hol Gusztinak anyja lakott.

Kis alacsony háza volt, egy szűk mellékutczában, s a kapuban várta Gusztit. Alig hogy meglátta, eléje sietett s hosszan ölelve tartották egymást; aztán bementek a szobába, Guszti letette kis uti táskáját, melyet egész nap a hátán hordott s a kályha mellé ülve, elbeszélte anyjának, hogy töltötte az utolsó hónapokat; elmondta, hogy folynak dolgai az iskolában, beszélt a tanítókról, a fiukról, a lezskékről, de egy szóval sem panaszkodott senki és semmi ellen, mert tudta, hogy anyjának úgy is nagy áldozatába kerül őt iskoláztatni; ő tehát szívesen türi a kellemetlenségeket, csak anyja ne tudja s neki ne okozzanak szomorúságot.

Esteli után Guszti egészen otthoniasan érezte magát, két öreg karszéket hozott a tűzhely közelébe s aztán kedélyesen elbeszélgetett anyjával mindenféléről, ami azóta történt, hogy nem látták egymást. Mint többnyire minden fiu, Guszti sem maradhatott sokáig a nélkül, hogy kezébe ne vegyen valamit, s így előhuzott engem s annyira össze-vissza forgatott, hogy végre megharagudtam és kisiklottam ujjai közül; de szerencsétlenségemre éppen a tűzhelyre estem, a forró hamuba, és ugyancsak melegem lett, mert Guszti annyira bele merült a beszélgetésbe, hogy nem is gondolt többé rám.

Már féltem, hogy egész éjjel a hamuban kell maradnom; de Guszti anyja, mint afféle jó gazdasszony, lefekvés előtt mindig gondosan el szokta takarni a tüzet s amint most a paraszat össze kapargatta, rám talált és betett egy asztalfiókba, hová a kulcslyukon át minden behallatszott.

»Jó éjszakát, édes anyám«, szólt Guszti s az ablakhoz lépve, kitekintett. »Brr!... de jó kemény fagy lesz ez éjjel. Holnap majd korcsolyázni is lehet. Jó éjszakát! Most már csakugyan ideje lefeküdni.«

»Ideje bizony«, szólt az anya. »A szomszédok bizonyosan már is csodálkoznak, hogy ily sokáig gyertyát látnak égni nálunk.«

Ezután mindketten kimentek, a gyertyát magukkal vitték s a szobát csak a tűzhelyen néha föl-föllobogó kis láng világította meg kissé, úgy, hogy szétnézhettem s megismerkedhettem a szobában levő tárgyakkal.

»Hideg éj van, valóban«, szólt egy öreg fali óra a sarokban. »Hát még hogy fáznának, ha napokon át kellene ilyen időben vásárokra járniok, mint tette az én hajdani gazdám, az óra-kereskedő! Mindig fázott, még sem panaszkodott. Mennyire szeretnék hozzá vissza kerülni! Nagyon jókedvű ember volt, de az igaz, hogy dolgozni nem igen szeretett s mindig csak úgy pipázgatva nézte a napot, legényei és inasai pedig követték a példáját, azt mondván, hogy ha a mester nem dolgozik, miért dolgozzék a segéd? Hanem egyszer megjárták. A városbíró oda adott egy szép arany zsebórát javítás végett s néhány nap mulva jött kérdezni, készen van-e az óra? Az öreg mester keresi az órát, keresi, de sehol sem találja. A bíró ur nagyon dühös lett, fenyegetőzött, hogy becsukatja az órát, ha elő nem keríti a drága órát - midőn belépett az egyik inasgyerek.

»Te gyerek, hol van a bíró uram órája?« kérdezé a mester.

»Hah! Szörnyűség! Ennek a gyermeknek a zsebében van!« szólt a bíró és fölemelte pálcáját a fiura.

»Bocsánat, bocsánat!« rimánkodott a fiu. »Nem tudtam, hogy nem szabad hordoznom. Sokszor tettem már s mester uram soha sem szólt. Ő soha sem néz utána, mit teszünk.«

A városbíró erre szörnyen megdorgálta az öreg mestert s a lecke használt is, mert majsztram ezután kevesebbet pipázgatott s többet gondolt a munkájára. Oh, milyen szép órák voltak ott! Mily boldog napok valának azok«, - sóhajtott a vén falí óra, s ezzel elhallgatott és csöndesen ketyegett tovább.

Több napig feküdtem a fiókban, míg végre egy este, midőn épen a tűz mellé állított üstnek a dudolását hallgattam, egy kéz benyult s egy hang így szólt:

»Szegény kis gyermekek! Hogy éheznek és fáznak e hideg éjben, a hóban! Guszti fiam, szaladj át, add ezt nekik, ezért kapnak valahol éji szállást s valami eledelt, holnap új év napja van, legyen nekik is egy kis örömük.«

Amint ezt hallottam, mindjárt gondoltam, hogy most már ismét vége nyugalmamnak és újból kijutok a nagy világba.

Guszti a kezébe vett és kiment velem az utcára, mely vastag hóval volt fődve. Midőn az utcán volt, hosszan nézett reám és habozva szólt magában:

»Mennyi ideig őrzöttem e hatosomat, s most végre is oda kell adnom! Holnap venni akartam magamnak rajta valamit s most várnom kell, míg valahol megint szert tehetek egy hatosra. Pedig ez az én hatosom s én nem látom át, miért adjam oda -«

Guszti tétovázott, de csakhamar eszébe jutott, hogy édes anyja mennyit áldoz érte, mennyit szükölködik, csak hogy őt iskolába járathassa, s e gondolat jobb utra terelte elméjét; világért sem akart engedetlen lenni anyja iránt, hamar oda lépett a két kis gyermekhez és az egyiknek kezébe tett engem.

Nagyon elszomorodtam, mikor láttam, milyen új gazdát kaptam. Alig kilencz-tíz éves rongyos koldus leányka volt ez, mellette pedig egy hat éves kis fiú állott, dideregve, alig eltakarva holmi ócska rongyokkal.

»Pistikám, gyere még kissé tovább«, szólta a leány. »Ott van egy korcsma ni, oda megyünk.«

De Pistika nagyon, nagyon fáradt volt, s akár mint erőködött, nem birt tovább menni a magas hóban és keservesen sirni kezdett.

»Oh Boris, én nem bírom tovább! Álmos vagyok; feküdjünk le ide a kapu aljába; jöjj, feküdj mellém, ne hagyj el.«

A leányka maga is egészen át volt fázva és elfáradva, de azért karjaiba emelte Pistikát és átvergődött vele a havon, míg a korcsma ajtaja elé értek. Itt letette s félénken ment a vendég-szoba felé, hogy ott vásároljon valamit. Örömmel forgatott az ujjai között; alkalmasint régen nem volt már kezében ennyi pénz.

Alig hogy belépett a leányka a korcsmába, egy durva hang rivalt reá:

»Mit akarsz itt, te koldus? Takarodjál!«

»Kérem, én nem akarok koldulni, igazán nem« szólta Boriska félénken.

»Nem vagy koldus? No mindegy, azért csak takarodjál innen, mert kikapsz«, szólta a korcsmáros és egy nagy botot forgatott kezében.

Boriska ijedten kiszaladt a szobából és szomoruan szólt kis öccséhez:

»Pistikám, én nem birlak tovább vinni. Nagyon fáradt vagyok és úgy fázom! Álmos vagyok! Oh, talán meg fogunk halni! Elmondom az imádságot, melyre nagyanyánk tanított, mielőtt meghalt. Nem tudom egészen, de emlékszem, úgy kezdődött, hogy: »Mi atyánk ki vagy a mennyekben!«

Ezután ledőltek egy kapu alá és halk hangon kezdtek imádkozni; - de hangjuk mindinkább gyengült, utoljára elhallgattak s egymást szorosán átölelve feküdtek. - Néhány perczig a kis Pista még sirt és nyöszörgött a hideg és éhség miatt, de végre egészen elcsöndesedtek, elaludtak és föl sem is ébredtek többé.

Másnap reggel, midőn az emberek megtalálták a két gyermek holttestét, azt mondták, hogy: »szegény kicsinykék! Bizony megfagytak ebben a szörnyű hidegben.«

Egyike azoknak az embereknek, akik eltemették a két gyermeket, megtalált engem a Boriska kezében és haza vitt. De a felesége, a ki babonás parasztaasszony volt, azt mondta, hogy: ha engem kiadnának és vennének rajtam valamit, ez szerencsétlenséget hozna a házba, mert egy holt gyermek kezében voltam. De hogy mégis el ne hányjanak valahová, lyukat furt rajtam, zsinigre fűzött és egy ócska katulyába tett mindenféle lom közé, hol aztán sokáig, nagyon sokáig elfeledten hevertem. Szinte éreztem, hogy vénülök és vágytam legalább egyszer kijutni még a világba.

Egy éjjel nagy lárma ébresztett föl; azt kiáltozták: »Tűz van! Tűz van!«

Roppantul megijedtem fogságomban s attól remegtem, hogy benn égek és elolvadok. Az utcáról szörnyű zaj hallatszott, feljöttek a szobába is, és kezdtek a butorokat az ablakon át kidobálni. Ennek megörültem, mert reméltem, hogy ekként majd csak nekem is sorsomat ejtik. És csakugyan, valaki megfogta az ócska katulyát, melyben voltam és kidobta az utcára. Nagy ütést éreztem, a katulya ezer darabra tört s én kiestem a kövezetre. Nem sokára leszakadt a ház teteje, a falak leomlottak s az egész utca el volt lepve rommal és szeméttel s én ezek alatt feküdtem.

Lassanként aztán kezdtek a romokat eltakarítani, úgy hogy végre én is, bár össze görbülve, újból napfényre kerültem. Egy reggel katonák jártak arra s egyikök megpillantván engem, fölvet a földről.

»Egy hatost találtam! Szerencse hatost, mert lyukas«, szólt a katona. »Hogy össze van görbitve, mintha bizony vagy husz csatában verekedett volna. Azért is elviszem magammal a háboruba, ez lesz az én szerencse pénzem.«

Ezzel felkötött egy vékony zsinórra és a nyakába akasztott. Nem sokára nagy utnak indultunk, csakugyan háboruba ment a sereg s így Laczi is, aki engem a nyakában viselt. Nem tudnám mind elmondani, ami ott történt velem és a gazdámmal; - elég az hozzá, hogy nagyon sokan elestek a csatában, de Laczinak nem történt baja, pedig vitézül harczolt mindig, úgy hogy mire a háborunak vége lett, Laczi már kapitány volt és most már boldog házas ember, van több fia és leánya, engem pedig a háboru emlékeül ide akasztott óralánczára, hol már együtt találtam önöket, tisztelt pecsétnyomó, arany szivecske, s a többieket. Eddig tart történetem, remélem, nem aludtak el fölöttem.«

Ezzel a lyukas hatos befejezte elbeszélését, s a többi arany csecsebecsék megköszönték, aztán elcsöndesedtek és elaludtak szépen.

DELTA, A HŰSÉGES EB.

- Egy nagyon, nagyon régi történet. -

Ezer és nyolcz száz esztendővel ezelőtt a Vezuv-hegy alján, a gyönyörű nápolyi tenger-öbölben két város létezett: az egyiknek neve Pompeji volt, a másiké Herculaneum.

Ez utóbbiról fogok elmondani egy régi, nagyon régi történetet.

Abban az időben a föld legtöbb népei vad és miveletlen állapotban éltek. Hanem az említett két város lakosai már nagy mivelettséggel dicsekedhettek; szép házaik voltak, kövezett utcáik, márvány és bronz szobraik, gyönyörű templomaik és nagy színházaik, melyek közül egy különösen akkora volt, hogy tizezer ember fért el benne. Állottak könyvtáraik is, melyekben írott könyvek valának. Ugy szintén birtak mulató kerteket és pompás temetőket, melyekben drága sirkövek álltak az elhunytak emlékeül. A nép e városokban igen gazdag, büszke és hatalmas volt, nagy kényelemben és örökös mulatságokban élt; e mellett nagyon kegyetlen is volt és azon gyönyörködött leginkább, ha embereket látott egymással viaskodni és egymást megölni az ő mulatságára; rabszolgáit és a háboruban ejtett foglyokat pedig arra használták, hogy a szin-körben fenevadak: oroszlánok, tigrisek elé dobták és mulattak rajta, ha ezek szét-marczangolták a szerencsétleneket.

A mi történetünk tehát e városok egyikében, Herculaneumban folyt le, és egy kis fiuról meg egy szép nagy kutyáról szól. A kis fiu atyját Severinusnak hívták. A kutya neve Delta volt. Delta igen erős, hű és okos állat lévén, többször megmentette gazdájának életét; egyszer rablók támadták meg Severinust, másszor meg dühös farkas ugrott reá, majd meg a vízben fuldoklott, s mind annyiszor Delta mentette meg. Severinus, hogy háladatosságát kimutassa, házában márvány-lapra vésette Deltának hűségese tetteit.

Mikor Delta már vén lett, különösen ragaszkodni kezdett Severinus gyermekéhez, egy tíz éves kis fiucskához. Mindig az oldalánál volt, vele játszott és szaladgált, s ha elfáradtak, egymásra feküdtek és úgy aludtak - szóval: Delta és a kis fiu olyan jó barátok lettek, hogy soha sem látták őket egymás nélkül.

Egy szép őszi reggel nagy sürgés-forgás támadt Herculaneum városában. Az emberek ünneplő ruhában tódultak ki a kapukon és ujongva, tréfálva siettek a szomszéd Pompeji városába, hol nagy mulatság állott. Severinus szintén velök tartott és kis fiát a szolgák és a hű Delta társaságában otthon hagyta. Az a mulatság pedig nem állt másból, mint hogy szerencsétlen emberek ragadozó állatokkal küzdöttek a szin-körben s megölették magukat a nézők nagy gyönyörűségére.

Nappal, hogy az idő előre haladt, a levegő mind forróbb és tikkasztóbb lett, mintha csak sütőkemenczéből ömlött volna. Delta és kis játszó társa tehát egy kertben az ugró kút mellé telepedtek s a susogó víz permetegében igyekeztek menekülni a nagy hűségstől. A kutya azonban nyugtalanzkodni kezdett, s hatalmas talpai közé fektetve nagy fejét, szomoruan és ijesztő hangon kezdett vonítani.

»Mi lelt, vén Delta?« szólt a kis fiu, abba hagyva játékát és czirógatva hűségese örét.

A kutya csak tovább vonított s a fiu föltekintvén, sűrű fekete füstfelhőt látott a Vezuv-hegy fölött emelkedni óriási pálmafa gyanánt.

»Ah! Mi az?« kiáltott fel csodálkozva.

A füstfelhő között magas tűz oszlopok villantak fel; dörgött, villámlott, s bár éppen dél volt, mind inkább sötétedni kezdett.

A lég perczről-perczre forróbb és fullasztóbb lett, a sötétség is mind nagyobb. Delta oda simult kis gazdájához és aggódva tekintett reá. Nehány percz mulva szörnyű üvöltés hangzott, mint midőn roppant zivatar tör ki, a sötétség pedig hirtelen oly teljes lett, hogy a kis fiu nem látta többé a mellette álló kutyát sem. Az utcán iszonyu zaj és zavar támadt, emberek és állatok vad rendetlenségben rohantak ide-oda s a lég harsogott a kétségbeesettek jajkiáltásaitól és a házak omlásától. Mindenki esze-veszeten kapkodott a sötétségben és igyekezett menekülni a városból. Delta most hangosan kezdett ugatni és vonítani, mint ha figyelmeztetni akarta volna az embereket, hogy itt van egy gyermek, aki nem tud menekülni; de nem hallotta senki. A kis fiu is borzadozva kiabált: »Atyám! Kedves atyám, segits! Jőjj, segits!« De végre nem birt kiáltani sem, és elalélva rá esett a hű kutyára.

Az emberek zaja csakhamar elenyészett egy sokkal nagyobb és rémesebb zajban. A föld rengett, ropogott, dörgött, mintha óriási sziklák ütődtek volna egymáshoz. A levegőben villámok cikáztak, a házak egymás után romba dőltek. Delta a kis fiura feküdt rá, mintegy oltalmazni akarván őt. Hosszan és szomoruan vonított még egyszer; azután a ház beomlott s mindkettőt romjai alá temette.

E szörnyű napra következő reggel a nap derülten kelt föl, az ég csak oly kék volt, mint más-kor, és csupán a Vezuv-hegy fölött lengett sötét füstfelhő. Hanem ott, hol néhány óra előtt a gyönyörű két város: Pompeji és Herculanium állott - ott csak izzó láva és hamu-tömeg volt, mely a két várost teljesen eltemette.

Sok, sok esztendő mulva aztán annyi föld gyült a láva fölé, hogy szántani lehetett, s a hajdani városok fölött mezők, szőlők, új városok keletkeztek. Végre jóformán el is feledték századok mulva e szörnyű eseményt, midőn 1689-ben, tehát 16 századdal a két város eltemettetése után, ásás alkalmával véletlenül ráakadtak egy eltemetett épületre. Tovább ástak aztán és úgy találták, hogy minden abban az állapotban maradt egészen, éppen amint a láva elborította. Az egyik városból, Herculanumból, a legtöbb lakosnak sikerült menekülnie, de megtalálták sok ott veszett emberek csontvázát is. Több ház között a Severinus házát is kiásták s a falban olvasható volt a felírás, mely Delta, a hű kutya tetteit megörökíté. Nem messze találták egy kutya csontjait is egy gyermek csontváza fölött. Kétségtelen, hogy az Delta volt a Severinus kis fiával, kiket a beomló ház együtt temetett el.

BOLDOG PISTA.

I. FEJEZET.

Melyben a történet még nem kezdődhetik.

Oka pedig ennek egyszerűen az, hogy senki sem tudta, ki volt Pistikének apja-anyja, vagy, hogy egészen kicsinyke korában hol és milyen sorsban volt?

II. FEJEZET.

Pistike első megismerkedése a nagy világgal.

Egy éjjel rongyokba takart kis gyermek feküdt elhagyatva az országuton egy falu közelében.

Nem messze kövekkel megrakott nagy szekér jött; a lovak vagy a kerék bizonyosan agyon tiporják a szegény kicsikét.

Egy öreg árendás ment arra, zsebében nagy csomó pénzzel. »Nem az én gyermekem,« mondja, »és ha felveszem, még pénzembe kerül.«

A nehéz szekér közelebb jött.

Uri asszonyosság jött aztán, fényesen öltözve, mert a faluban szent István napját ünnepelték.

- Nem vehetem föl a gyermeket, mert sokat köllene véle vesződnöm,« mondá s odább ment.

A szekér már közel döcögött.

Finom öltözetű ur jött, fehér keztyüs.

- A gyermek bemocskolná keztyümet. Szólt és odább ment. És így még sokan.

A nehéz szekér már egészen közel ért a gyermekhez. Ekkor egy öreg szegény ember ment el mellette, a ki nem is látott jól. »Ugy látszik, ott egy kis gyermek fekszik,« szólt: »de a kocsi elgázolna, ha fölvenném; aztán annyi gyerek van a világon, hogy ez az egy akár meg is halhat.«

A lovak már éppen emelték patkóikat a kis fiura.

III. FEJEZET.

Szerencsés menekülés.

De éppen e pillanatban ment arra Örzse néni, kezében néhány apró játékszerrel; a faluban bucsu volt; ott vette a görögtől otthon levő négy kis gyermeke számára a játékszereket.

- Oh! Uram Jézus! kiáltott fel s elszórta a játékot, átszaladt az uton s éppen a lovak lába alól hirtelen felkapta a kis gyermeket. »Ni ni, kis baba! A biz a, szép kis fiu!«

Örzse néni megcsókolta a kis babát, haza vitte, megförsztötte, hajacskáját takarosán megfésülte, felöltöztette, játékot is adott a kezébe és jól tartotta.

- De mi legyen a neve? kérdezte a férje, mikor hazajött és hallotta a történetet.

- Legyen Pista. Ma ugyis sz. István ünnepe van.

- Hát legyen Pista!

IV. FEJEZET.
Tíz esztendővel később.

Örzse néni fölnevelte Pistikét a saját gyermekeivel együtt és úgy akár a tulajdon édes gyermekeit. Kaptak jókora darab kenyeret s néha egy-egy kis ütleget. Megtanította Pistikét is írásra, olvasásra, meg egy kicsit számolni, de mindenek fölött emberségre.

Igy aztán Pistike szép, erős, okos, fürge és emberségtudó fiucska lett.

- Mégis csak jó, hogy fölvettelek a lovak lába alól, mondogatta Örzse néni, mikor Pista már tíz éves volt.

- Jó, hogy Örzse néni vett föl, felelt Pista.

De minél nagyobbra nőttek a gyermekek, annál nehezebb volt őket eltartani, s Örzse asszony sokszor vasárnap sem tudott nekik ebédet adni.

- Ideje, hogy magam keressem meg napi kenyereimet, gondolta magában Pista, mikor már tizenkét éves volt. Aztán szeretnék kissé szét is nézni a világban.

V. FEJEZET.
Szerencsés véletlen közepébe.

Mialatt Pista így gondolkodott, pompás hintó robogott végig a falun; szép uri hölgy ült abban s éppen kinyújtotta karját, hogy megmutassa a kocsisnak, merre hajtson.

A gyerekek mind kiszaladtak az utcára, hogy megbámulják a hintót, lovat. Pista is köztük volt, s egyszerre csak valami fényes tárgyat pillant meg az uton. Gyönyörű arany karperecz volt, tele rakva gyöngyökkel.

- Bizonyosan azé a szép uri asszonyé, gondolta Pista, mikor fölvette és szaladt a hintó után. De a kocsis azt hitte, hogy Pista kéregetni akar s ezért még jobban megcsapkodta a lovakat.

- Mindegy, majd csak utól érem, gondolta Pista és egész erejéből szaladt. Végre a hintó csakugyan megállt a vendégfogadó előtt. A kocsis el akarta üzni Pistát, de ez a hintóhoz furakodott s a benne ülő nőnek átnyújtotta az arany karpereczet.

- Ah! Az én kedves karpereczem! - kiáltott örömmel a fiatal hölgy. Mit adjak néked, kis fiu, szivességedért?

- Ha jót akar tenni velem, kérnék valamit, felelt Pista. Én itt lakom egy szegény asszonynál, aki már vasárnapra sem tud gyermekeinek ebédet adni. Fogadjon engem inasának.

Az uri asszony azonnal elment Pistával Örzse nénihez, és gazdagon megajándékozta; Pista pedig megcsókolta nevelő-anyját és testvéreit, aztán a bakra ült a kocsis mellé és mint a szép uri asszony inasa elutazott.

VI. FEJEZET.
Megint tíz évvel később.

Ilyképen Pista mint a szép és gazdag asszony inasa nőtt fel. Megtanult irni, olvasni, vivni, lőni; szóval igen derék és szép fiatal ember vált belőle.

Mikor husz éves lett, így szólta magában: - Nagy szerencse, hogy ide kerültem; de most már elég sokáig voltam inas, szeretnék már többet is látni a világból.

VII. FEJEZET. Lilli királykisasszony.

Éppen mikor Pista így törte fejét, az ország királya nagy ünnepet rendezett a fővárosban az ő kedves leánya, a gyönyörű Lilli királykisasszony kedvéért.

- Ezt meg köll nézmem, gondolta Pista; elbucszott urnőjétől és elment a nagy városba.

A király ott ült egy nagy tér közepén a trónuson, biborvörös palástban és fején aranyos koronával. Mellette ült a királyné, tündökölve az aranyos és gyémántos ékszerektől. De Pista ezeket nem bámulta, ő csak a gyönyörű Lilli hercegnőt nézte, ki fehér ruhában, hajában egy liliomszállal, mint egy angyal ült az édes anyja mellett.

Körültök pedig álltak hosszú sorban a főurak és főrangú nők, kikre azonban Pista nem is nézett. A másik oldalon pedig állt tömérdek nép és ezek között maga Pista is.

VIII. FEJEZET. A nagy verseny.

A tér közepén három magas árboczfá rengett, amelyekre az urak vagy a nép közül valakinek föl kellett mászni. Azon az árboczfán, mely a király előtt állott, nagy arany gyűrű volt, s katonák, polgárok és mások igyekeztek fölmászni érette. Azon az árboczfán, mely a királyné előtt állott: ruhák, kendők, kalapok lengtek, s arra is sokan kapaszkodtak föl; sokan le is potyogtak megint s ezeket a nép nagyon nevette; de végre sikerült egynek-egynek feljutni s ezeket aztán zajosan megéljenezték.

Lilli hercegnő előtt állott a legszebb árboczfá. Ez tele volt aggatva színes szalagokkal, aranyos övekkel és csatokkal.

A királylány oldalánál pedig állott egy fiatal főúr, szörnyű vörös fejű és egészen sárgába öltözve.

- Ki az? kérdezősködött Pista a szomszédjainál.

- Ez valami gazdag főúr, aki nőül akarja venni a királykisasszonyt.

Pista mindjárt nagyon gyűlölni kezdte a vörösfejű herceget.

Lilli hercegnő most oda fordult a vörös herceghez és szólt:

- »Herceg, nagyon szeretném, ha ön felmásznék erre a fára; ez nagyon mulatságos volna.«

A herceg tehát elkezdett kapaszkodni és jó darabig fel is jutott; de mikor már a felén tul volt, nem bírta tovább s nagy zuhanással a földre esett. A királykisasszony nevetett, s a többiek is mind hahotára fakadtak, csak a vörös herceg nem. Pista pedig lehangosabban nevetett.

A szép hercegnő másik oldalánál egy másik herceg állott, fekete haju, egészen zöldbe öltözve.

- Hát ez kicsoda? kérdezte Pista.

- Ez a fekete herceg, a ki szintén nőül akarja venni a hercegnőt, felelte szomszédja.

- Legjobb volna, ha ez a két herceg verekedni kezdene s megölnék egymást, gondolta magában Pista.

Lilli hercegnő felszólította a fekete herceget is, hogy próbálja meg, kapaszkodjék fel az árboczra. A fekete herceg tehát neki rugaszkodott, de bizony ő is csakhamar a földre pottyant.

IX. FEJEZET.
Szerencsés kísérlet.

Ekkor előállott Pista s a hercegnő előtt mélyen meghajolván, kezdett fölmászni a fára. Pista most már uri módon volt öltözve, szép zöld bársony zekébe, fején pedig sárga prémes kucsma volt nagy sastollal. Mindenki nézte, hogy mászik fel a sima fán, ő pedig szerencsésen feljutott annak a legtetéjébe, ott le is vette süvegét, köszönt a hercegnőnek s aztán egy szép szalagot, meg arannyal teli erszényt vett le a fa tetejéről, övébe dugta s egy percz alatt ismét a földre csuszott. Aztán megint a hercegnő elé állott és meghajlott. Lilli hercegnő pedig oly szépen mosolygott reá, hogy Pistának a szive csak úgy ugrándozott örömeiben.

Ezután tovább ment, csörgetve aranyait, mialatt az urak és a többi nézők is zajosan tapsoltak és éljeneztek neki. Csak a két póruljárt herceg nem tapsolt.

A vörös herceg ajkait harapdálta és így szólt:

- A hercegnő mosolygott erre a ficzkóra, engem pedig nevetett. Majd meglátjuk, - még ez éjszaka elrabolom a hercegnőt.

A fekete herceg magához intette két szolgáját és szólt:

- Látjátok ott azt a ficzkót, abban a zöld bársony zekében?

- Látjuk uram, felelt a két szolga.

- Halljátok, hogy csörgeti az aranyokat, melyeket a fáról lehozott?!

- Halljuk.

- Nem volna jó tréfa, ha éjjel jó éles késsel valaki elmetszené e ficzkónak a torkát s elvenné az aranyokkal teli erszényt?

- De bizony jó volna, uram.

- No hát: holnap reggel hozzátok el nekem az erszényt, az aranyokat megtarthatjátok.

- Meglesz, szólt a két gaz szolga.

X. FEJEZET.
Borzalmas éjszaka.

Mikor beesteledett, Pista nagyon vágyódott egy kis sétára a királyi palota körül, hogy legalább az ablakát lássa annak a szobának, melyben a szépséges Lilli aluszik. A kastély hátulsó része alatt meredek sziklák emelkedtek s Pista ezeken mászott fel nagy nehezen, nem gyanítva, hogy a két gaz szolga utána mászik.

A kastély alá érve, Pista fürkészgette, melyik lehet a Lillike szobája; amint így nézelődik, egyszerre csak beszélni hall egy ablak alatt. Oda tekint - hát látja, hogy több ember áll ott s létrát támasztva az ablakhoz, felmásznak.

Pista rögtön megfordult, hogy föllármázza a kastély lakóit s szaladt azon az uton, amelyen jött. Ez alatt pedig azok az emberek, akik a létrán felmásztak a szobába, megragadták Lilli hercegnőt és hurczolták magukkal; a hercegnő egészen fehérbe volt öltözve, haja szétbomlott s egészen a térdeig ért; kiáltani akart, de a száját kendővel kötötték be.

Pista a sziklák szélére jutott s éppen nézegette, hogy lehetne leugrani, mikor a két gyilkos utját állta.

- Add ide az aranyerszényt! szólt az egyik.

- És nesze, ez meg a tied! szólt a másik, hegyes törrel Pistának neki szurván.

Pista hátra lépett, de nagyon is a szikla szélén állván, leesett és mélyre bukkott; - a sötét éjben azt hitte, hogy vége van; de ime egyszerre mit érzett? Nem esett a földre, hanem egy embernek a fejére, a ki a szikla aljában leskelődött és a ki nem volt más, mint a vörös herczeg. Ott várta, míg emberei elragadják Lilli herczegnőt.

A herczeg elbukott, amint Pista ráesett; Pista pedig nyakon csipte ő kegyelmét és birkózott vele, egyuttal segítségért kiabálván. A kastélyban mindenki fölébredt és oda szaladt a nagy zajra; Lilli herczegnőt is megtalálták, amint viaskodott és védte magát elrablói ellen, kik a lármára aztán gyorsan megszöktek.

A király is fölkelt és előjött hálósipkában - mert a koronáját este letette. A királyné szintén oda sietett s hamarjában egy abroszt vett föl a nagy kendő helyett. Lilli herczegnő odaszaladt szüleihez és elmondta, hogy őt el akarták rabolni, és csak az a derék idegen mentette meg, a ki ott áll, - és Pistára mutatott, ki még mindig keményen tartotta fogva a vörös herczeget.

- Köszönöm, nemeslelkü idegen, szólt a király Pistához. Ami pedig ezt a gazembert illeti, kikergetjük az országból.

A királyné is köszönetet mondott Pistának, a körülállók pedig mindnyájan dicsérték. Lilli herczegnő szintén hozzáfordult és halkán sugta neki:

- Én is köszönöm. Oh, ha herczeg volnál, hogy szeretnék!

Ezután a király megparancsolta, hogy mindenki feküdjék le szépen. Pista számára is szép szobát nyitottak a kastélyban.

XI. FEJEZET. Az ígért jutalom.

Másnap reggel a király maga elé hívatta Pistát és így szólt hozzá:

- Meg akarlak jutalmazni azért, hogy a herczegnőt megmentetted; de nem tudom, ki vagy? Ha paraszt vagy, nemessé teszek és udvaromba veszek; ha ugyan nem akarsz inkább katona lenni a seregemben.

- Hátha herczeg volnék álöltözetben? szólt Pista.

Lillike örömmel csapta össze a kezeit.

- Ha herczeg vagy, akkor neked adom leányomat és királyságom felét, szólt a király.

- Ez már kedvemre lesz, szólt Pista. Én hát elmegyek és visszajövök, mihelyt összegyűjtöttem embereimet.

- Egy álló esztendeig várni fogunk, mondá a király. Egy esztendő múlva leányomat férjhez adom.

- Oh, várni fogunk egy esztendőt és egy napot, szólt Lillike.

Pista tehát utnak indult, hogy keresse kastélyát és népeit.

XII. FEJEZET. **Pista megint inassá lesz.**

Pista keresztül-kasul járta az országot, de bizony sehol sem kínálták meg sem kastéllyal, sem herczegséggel.

- Már itt hiába keresem az uraságot, gondolta magában Pista. Elmegyek utazni a világba.

El is ment és három országot bejárta, de végre elfogyott a pénze az aranyos erszényből.

- No, most megint dolgozni kell, mert különben éhen halok, szólt Pista s inasnak kínálkozott egy gazdag öreg urhoz, ki éppen utban volt szintén, és kinek Kincses herczeg volt a neve.

- Mit tudsz? kérdezte a herczeg. Mihez értesz?

- Mindenhez.

- Helyesen van. Hozd elő hát a papucsomat, húzd le a csizmámat és tisztítsd meg, keféld a ruhámat, fésüld meg a hajam, mosd meg az arcom; reggel pedig mindig tedd ágyam mellé minden ruhámat, mert ennek nem szabad máshol lenni.

Pista mindezt pontosan elvégezte negyven napon át.

- Te nagyon jó és hűséges szolgám vagy, szólt a herczeg. Holnap elutazunk valahová s ha szerencsésen oda érünk, gazdagon megjutalmazlak.

Megjutalmazhat, de herczeggé nem tesz, gondolta magában Pista. Hanem hiába keresem másfelé is a herczegséget; hát legalább vele megyek, mig megfizet a szolgálatomért.

XIII. FEJEZET. **A tündér-csárda.**

Másnap reggel tehát utra keltek; de alig mentek néhány mértföldet, nagy zivatar érte utól őket. Szakadt a zápor és egészen átáztatta ruháikat. De ez még nem volt a legnagyobb baj. De hogy egy folyón át akartak kelni, a víz elsodorta a herczeg lovát, úgy hogy ló és lovas már fuldokolni kezdtek. De Pista megragadta a Kincses herczeg üstökét és szerencsésen kimentette a veszedelemből.

Átázva, fáradtan és éhesen utaztak tovább, mig végre este egy kis csárdához értek és betértek. Csak egy vendégszoba volt, ez is akkora, hogy csak éppen két ember fért el benne. Egy öreg kisasszonyka volt a csárdásné.

- Vessék le nedves ruháikat, szólt a csárdásné. Majd megszáritom és megtisztítom. A vendégszobában már készen áll a vacsora, van jó puha ágy is, pihenjenek.

Megvacsoráltak és aztán lefeküdtek szépen, a herczeg az egyik ágyba, Pista a másikba.

Reggel, mikor még mind a ketten aludtak, a csárdásné behozta a ruhákat s így szólt magában: Az egyik ruha a herczegé, a másik a szolgálé: ha felébrednek, megtudják, ki a herczeg és ki a szolga.

És a herczeg pompás ruháit Pista ágyához tette, Pista durvább köntösét pedig a herczeg mellé.

XIV. FEJEZET.
Pista fölébred mint herczeg.

Kincses herczeg hamarabb ébredt föl és félálmosan felhuzta a Pista csizmáit.

- Ah! szólt magában, milyen borzasztó idő volt tegnap! El is aludtam az időt. Valami furcsát álmodtam! Azt álmodtam, hogy én vagyok a Pista!

Sietett öltözni s hogy a zekét magára rántotta, eltűnődött. Tudja Isten... olyan furcsa... mintha ez a ruha nem is illenék reám, mintha eddig nem is én hordtam volna! És keresgélte, hol vannak a gombok és zsebek.

E perczen Pista is fölébredt, és látta, hogy az inasruhát más vette föl magára, az ő ágya mellett pedig finom uri köntös van.

- Álmodom-e, vagy mint Kincses herczeg ébredtem-e föl? Mindjárt meglátom, gondolá. Hozd ide a kávé! kiáltott rá arra az inas-formára.

- Igenis, uram, szólt a másik, és elzammogott s csakhamar meghozá a reggelit.

- Ez a ruha nem igen jól illik neked, szólt Pista az öreghez.

- Nem biz az, uram; talán a tegnapi eső miatt.

- Most hát öltöztess fel engem, szólt Pista.

- Igenis, uram.

És Pista felöltötte a finom ruhát, mely éppen illett reá. Mikor felöltözött, nyergelést parancsolt.

- Nem lehet, uram, mert lovaink tegnap a vízbe fultak, szólt az öreg szolga.

- Se baj; itt van pénz, végy kocsit és lovat!

XV. FEJEZET.
Pista megtalálja kastélyát.

Mialatt a szolga odajárt, Pista összekutatta zsebeit, hogy lássa: mi van azokban és hogy ki lett ő voltaképen? Az egyik zsebben sok pénzt lelt, a másikban pedig irásokat, melyek bizonyították, hogy Kincses herczeg Boldog ország fejedelmének egyetlen rokona és örököse, a ki éppen mostanában halt meg s így rokonának nincs más dolga, mint bele ülni a nagy örökségbe.

- Ezt már megteszem magam is, szólt Pista. Ez szerencsés ruhaváltozás volt.

Két nap mulva elérkeztek a kastélyhoz. Mindenki hódolt és éljenezte Boldog Pista herczeget, Pista pedig nagy vendégséget csapott, mely két hétig tartott.

- Nem emlékszem ugyan, hogy valaha herczeg voltam volna, gondolta Pista; de azért mint herczeg fogok élni.

Most az öreg szolgálta őt, fésülte, hozta neki a kávé, - úgy mint hajdan Pista tette neki.

- Legyen minden úgy, mint én csináltam; csak az arcomat nem engedem mással mosdatni, nehogy azt mondják, gőgös lettem, mióta herczeg vagyok.

Az öreg szolga pedig sokszor elgondolkozott, mikor az inasruhát felöltötte; erőlködött vissza emlékezni arra, mi volt ő tulajdonképpen azelőtt, míg az a zivatar utól nem érte; de hasztalan törte a fejét.

- Hiába gondolkodom, dohogott magában; csak nem jut az eszembe, mi voltam én azelőtt és mi történt velem; pedig... tudja Isten... fogadni mernék, hogy azelőtt nem voltam inas.

XVI. FEJEZET.

Megint egy szerencsés menekülés.

Már két hete folyt a nagy ünnepség, vendégség. Végre mindnyájan belefáradtak és Pista, ki országától most a Boldog Pista herczeg nevét nyert, megparancsolta, hogy száz derék vitéz öltse föl legfényesebb ruháját, mert ultra fognak kelni. Másnap aztán meg is eredtek.

Harmincz napi utazás után eljutottak annak az országnak a határaihoz, melyben Lilli herczegnő édes atyja uralkodott. Pista herczeg egészen boldog volt, hogy nem sokára megláthatja a gyönyörű Lillikét.

Hanem ugyancsak sietni kellett. Az egy esztendő és egy nap már vége felé járt.

Utközben az öreg inas mindig csak azon törte a fejét és igyekezett visszaemlékezni arra, mi volt ő azelőtt? Egy reggel kérdezi Pista herczegtől, nem volna-e kedve ruhát cserélni vele?

- Oh nem! szólt Pista. Ez a bársonyruha, amely rajtam van, nagyon tetszik nekem.

- Igen, de nekem is tetszenék ám! szólt az öreg.

- Bolond vagy te, szolgám. Menj, hozd elő a reggelimet!

- Igenis, uram, szólt az öreg inas és magában így dohogott:

- Már csakugyan azt hiszem, hogy bolond vagyok!

Hanem mégis föltette magában, hogy másnap reggel, míg Pista herczeg alszik, magára ölti a régi ruháit.

Hanem ezt a tervét már véghez nem vihette, mert még az nap érkeztek annak a nagy városnak a határába, melyben Lilliek laktak. Amint a város közelébe jutottak, legelőször is azt a két gonosz embert látták meg, kik akkor éjjel a fekete herczeg parancsára Pistát meg akarták gyilkolni. A két gonosz ember még most is dühös volt, hogy Pistától akkor az aranyakat el nem rabolhatták; mikor tehát megpillantottak egy szolgát ugyanolyan ruhában, mint a milyenben hajdan Pista járt, oda ugrottak és éles törökkel agyonszurták; aztán gyorsan szaladtak a fekete herczeghez, ki éppen a király palotájában volt.

Pista pedig az ő száz vitézével szintén nem sokára oda ért a királyi palotához, s maga után hozatta a meggyilkolt öreg szolga holttestét.

XVII. FEJEZET.

Egy év és egy nap mulva.

Lillike édes atyja, a király, ott ült megint a trónuson és szólt:

- Délután két órakor letelik az egy esztendő és egy nap; akkor leányom nőül megy a fekete herczeghez.

- Nem! Nem! Várunk három óráig, szólt a szép Lillike.

A püspök, a papok és mindenféle uri vendégek ott álltak már készen a lakodalmi ünnepre.

Egyszerre trombitaszó hallatszott és Pista herceg az ő száz derék vitézével az udvarba robogott.

- Ki az? kérdezte a király.

- Boldog Pista herceg, Boldogország fejedelme, a ki eljött, hogy nőül vegye a gyönyörű Lilli hercegnőt, szólt Pista; levette kócsagtollas süvegét és bókolva meghajlott.

Lillike felkiáltott örömeiben s a fekete hercegtől elszaladva, Pista nyakába borult és megcsókolta.

A fekete herceg dühösen felkiáltott:

- Nem igaz, amit ez a ficzko beszél! Itt van az én két szolgám, ezek éppen ma ölték meg azt a Pista nevű legényt.

És a két gonosz ember előállott és bizonyította, hogy úgy van.

De Pista herceg emberei előhozták a meggyilkolt öreg szolgáló holttestét, melyen még rajta voltak a Pista hajdani ruhái; és mindenki láthatta, hogy bizony nem Pistát ölték meg.

Ekkor a király haragosan felkiáltott:

- Fogjátok el azt a két gonosz embert, a kik ily szörnyű gáztettet követtek el; akasztátok fel!
- És felakasztották.

A fekete herceg ezt látván, még dühösebb lett és párbajra hívta ki Pista herceget.

- Oh, szivesen! Verekedjünk! szólt Pista. - És a nők egyik oldalon, az urak a másikon leültek, hogy nézzék a párbajt.

XVIII. FEJEZET. Szerencsés befejezés.

- Mindig szerencsés voltam, talán megölöm ezt a gonosz herceget, gondolta Pista.

De a hercegnek ördögös kardja volt, melynek vége méregbe volt mártva, úgy hogy akit csak meg is karczott, az menthetetlenül odaveszett. A fekete herceg tehát ujjongva kiáltott Pista felé:

- Utolsó napodat éled, öt percz múlva meghalsz és Lilli hercegnő az enyém lesz!

Cset! Csat! csengtek a kardok, ahogy erősen összezsaptak, - mikor Pista egyszerre csak elesett, a fekete herceg pedig rá, és mindketten elejtették a kardjukat. Gyorsan felugrottak s fölverték a kardokat, de elcserélték, úgy hogy a mérges kard Pistának a kezébe jutott.

Ujból kezdtek harcolni s a fekete herceg megsebesítette Pista kezét.

- Véged van! kiáltott a fekete herceg; de ekkor Pista is megvágta őt a kezébe jutott mérges karddal és a herceg saját gonosz fegyverétől néhány percz múltán meghalt.

Pista sebe nem volt nagy, az orvos mindjárt be is kötözte, s aztán mentek a templomba s a püspök nagy pompával összeadta Pistát és Lillikét.

Lillike atyja a fele birodalmát Pistának adta, ki aztán sokáig boldogan élt a szép Lillikével s nem feledkezett meg Örzse néniről sem, ki őt hajdan az utról fölvette s kinek minden esztendőben sok pénzt és eleséget küldött.

A HÁROM TOLL.

- Arab rege. -

Egy arab városban élt hajdan két szomszéd; az egyik szelid, becsületes, jó ember volt; a másik irigy és gonosz, aki csak ártani törekedett másoknak.

A jó ember végre látta, hogy nem lehet nyugodtan megélnie ilyen rossz szomszéd mellett, s ezért elhagyta házát s elköltözött messze, egy kis városba, hol dervis, azaz szerzetes lett, s oly szent életet élt, hogy nem sokára az egész vidék ismerte és dicsérte jó cselekedeteit.

A gonosz szomszédnak fülébe jutott ennek a hire és nem tudta elviselni, hogy azt az embert a kit ő annyira gyűlöl, oly nagyon szeressék. Elhatározta tehát, hogy fölkeresi és ha lehet, megöli. El is utazott és eljutott a házhoz, melyben a dervis élt. A dervis megvendégelte, adott neki pénzt is, és sétára hívta a kertbe, hol szép nagy halastó volt. Mikor itt a halakat nézegették, a gonosz ember hirtelen meglökte s a vízbe taszította a dervist, és örülve annak, hogy most a jó ember meg fog fulni, sietve szökött haza.

Hanem egy jó ember élete drága kincs ám, és így mikor a dervis a mély vízbe esett, a tó tündére láthatatlan karjaiba fogta föl őt és a víz színén tartotta, bár a hullámok maguk közé akarták rántani és morogtak: »Add ide ezt a halandó embert, aki közénk jutott! Ő a mienk, ő a mienk!«

De a tündér nem engedte és halkán suttogá: »Nem, nem, oh hullámok! Kimélgétek e férfiut, mert ő a szent, soha sem bántott senkit, sem szóval, sem tettel; elhagyta szülő földjét, mert azt hitte, hogy egy rossz szomszédja boldogabb lesz, ha nem látják egymást. Mert az igazi jó ember a mások boldogságát is óhajtja; jobban szereti felebarátait mint önmagát. Oh hullámok! kimélgétek meg őt, mert ő Allahnak (Istennek) fia!«

És a tündér gyöngéden ringatá a dervist, a víz pedig szeliden fölszínre emelte s nyugtatta.

Mikor a hullámok lecsöndesültek, a dervis egyszerre csak hallja, hogy egy kis arany halacska így suttog egy másikkal: »Ez az ember nem tudja, ki fogja meglátogatni holnap és hogy nagyon könnyen boldog és dús gazdag ember lehetne, ha tudná a módját.« A másik halacska erre így szólt: »Mondd meg neki, ő jó ember, ő jót fog cselekedni kincseivel, mondd meg neki.«

A dervis szólni akart, de amint felnyitotta száját, a víz bele tódult, úgy hogy mindjárt befogta ismét ajkait és némán maradt.

A halacska most fülei mellett így kezdett szólani: »Hallgass reám, ó dervis! Holnap reggel a szultán maga fog eljönni hozzád s lakásodra akarja vinni gyönyörű fiatal leánykáját is, kit valami gonosz szellem tart megszállva; atyja és barátai a legmélyebb szomorúságban élnek, s miután hallották a te szent híradet, azt gondolták, hogy talán a te imádságodra Allah elüzné a szegény leányból a gonosz szellemet. Reggel, mikor hazamégy, egy fehér galamb fog szemeid elé kerülni; fogd meg és húzz ki a szárnyából három fehér tollat. Ezt a három tollat égesd porrá, a port hintsd a szultán leányára s majd meglátod, mi fog történni - majd meglátod, majd meglátod!«

Ezután a halacska elhallgatott és elillant, a víz csöndesen csobogott és szeliden ringatta a dervist, aki egyszerre csak azt látta, hogy a part közelében van s ebbe bele kapaszkodhatik. Kinyújtotta tehát a kezét, megragadott egy galyat és szárazra jutott. Reggelre pedig haza tért barátai nagy örömére, mert már azt hitték, hogy valahol baja lett.

A jó dervis eleintén azt hitte, hogy csak álmodott; de midőn szobájába lépett, egy fehér galamb repült egyenesen a szeme közé; megfogta, s bár a madár erősen vergődött, három tollat kiszakított a szárnyából, aztán szabadon bocsátotta.

A három tollat aztán porrá égette s a port eltette, hogy szükség esetén készen legyen. Ezután pedig lefeküdt és csöndesen aludt, mert fáradt volt a furcsa kaland után.

Nagy szomorúság uralkodott Baltorában, de különösen a szultán palotájának aranyos csarnokaiban; nem hangzott zene, nem folyt vidám játék, sem dal, mert Zobeide, a szultán gyönyörű fiatal leánya, betegen feküdt, mintha meg lett volna bűvölve. Arannyal kirakott ágyon, drága szőnyegeken feküdt, némán, élettelen, nem látva sem atyja keserű könyeit, sem az össze gyűlt tudós orvosok aggodalmas arcját; mint a letört rózsaszál, hervadtan terült el fekvő helyén.

A sah egybehívta Perzsia valamennyi bölcs emberét és nagy jutalmat ígért annak, aki meggyógyítja szeretett leányát; de bár ezerfélét próbáltak is, a beteg állapota nem változott. Sok okosat és bolondot is beszéltek össze-vissza fölötte, de Zobeide csak halvány és merev maradt.

Egy éjjel az öreg szultán bánattal eltelve virrasztott és szomorúan tekintett ki a holdvilágtól ragyogó pompás kertre. Vissza gondolt arra az időre, midőn Zobeide még egészen kis leányka volt, mikor a kertben sétált és tánczolt, virágokat szakasztott magának és édes, zengzetes hangon kedves dalokat énekelgetett, versenyezve a fülemilével.

Hogy a szultán így az ablaknál elgondolkozva áll, észre vette, hogy valami nyugtalan zörgés és röpködés történik egy éppen az ablak alatt álló fa ágai között.

A szultán kíváncsi lett, vajjon mi okozhatja e zajt? Kihajolt az ablak márványos párkányzatán és ekkor látta, hogy az ablakpárkány alsó részén egy kis madárfészek van, mellette pedig egy piczinyke kék tojáska, mely valahogy a fészekből kiesett, de össze nem tört s egészen épen feküdt ott. A szegény madárcák tehetetlenül röpködtek hol a fészekhez, hol a tojáshoz, melyet sehogy sem tudtak a helyére vissza tenni; a szultán megjelenése kissé zavarta őket, de nem röpködtek el, sőt csakhamar megszokták tekintetét és fényes apró szemekkel merően néztek rá, miközben szomorúan és halkán csicseregtek.

A hatalmas szultán, ki előtt milliók térdre borultak s kinek egy intése örömet vagy rettegést hintett az emberek közé, máskor közönyösen fordult el volna e szegény madárcáktól; de most, midőn szive bánattal volt tele, megsajnálta a szerencsétlen kis állatokat és vigasztalást talált abban, hogy rajtok segítsen. »Szegény kis madárcák! Legalább a ti bajotokon segítetek,« szólt a szultán és kihajolva az ablakon, kissé nehezen fogta meg ugyan, de mégis elérte a tojáskát, vigyázva és szépen vissza tette a fészekbe.

A madárcák nagy örömmel röpködtek a fészek körül és hangos csicssergéssel látszottak köszönetet mondani; a szultán egy ideig nézegette az örvendező állatokat, lassanként azonban a fáradságtól és virasztástól elnyomatva, elszenderült.

Álom volt-e vagy valóság, amit a szultán ekkor szendergése közben hallott? Mintha a kis madarak még mindig csevegtek volna, de úgy, hogy a szultán értette szavukat, melyeknek ez volt értelmük: »Vidd el beteg leányodat Hanassához, a szent dervishez; ő meg fogja gyógyítani, mert Isten meghallgatja a tiszta lelkű ember imáját.«

És mintha a fák lombjai s a kerti tó hajjai is mind azt susogták volna: »Vidd leányodat a szent dervishez! Vidd el, vidd el!« A szultán fölébredt és bámulva tekintett ki az ablakon; a hold felhők mögé bujt, a kert csöndes volt, csak a madárcák csicseregtek még és mindig úgy hangzott a szultán füleiben, mintha mondanák: »Vidd el leányodat a szent dervishez!«

Másnap reggel nagy mozgás támadt Baltora utczáin; fényes menet vonult végig, pompás paripákon, gyöngyökkel kivarrott aranyos ruhákban mentek az ország nagyjai egy lefátyolozott gyalog-hintó előtt, melyet rabszolgák vigyázva emeltek vállaikra, s melyben a halvány, merev Zobeide nyugodott, kit a nép azelőtt a »kelet gyöngyé«-nek nevezett szépsége miatt. Mellette lovagolt az öreg szultán, kinek most új reménysugár támadt bánatos szívében.

Hanassa, a szent dervis, éppen elvégezte reggeli imáját, midőn a városkában, melyben lakott, egyszerre nagy zaj és zsbongás támadt s dobpergés és kúrriadás hangzott. Hanassa egészen meg is feledkezett már arról, hogy akkor éjjel a szultán látogatásakor nagy kincset ígértek neki. Mit törődött ő arannyal, ezüstrrel? Kevésre volt szüksége s legföljebb arra használhatta volna, hogy más szegény emberek közt szétosztja, ami fölöslege van. Nem igen figyelt tehát az ablakai alatt megálló fényes csoportra és a bábész tömegre. A szultán már előtte állott, mielőtt a dervis jóformán észre vette, ki jött hozzá voltaképen.

»Szent dervis«, szólta a szultán, »hozzád jöttem, hogy megkérjelek: könyörögnél a mindenható Istenhez leányom meggyógyulásaért. Aranyat, méltóságokat adok neked, amennyit kívánsz, csak gyógyítsd meg gyermekemet; első emberré teszek az országomban, csak add vissza legdrágább kincsemet, egyetlen leányomat, kinek vidám szép arca elsötétült s ki élet nélkül fekszik már hetek óta!«

»Oh ne szólj tovább, hatalmas ur«, felelt a dervis szelid alázattal. »Kincsekre nem áhítozom én s magas méltóság nem illenék a szegény szerzeteshez. Leányodat meggyógyíthatom. Az orvosság egyszerű, de csak oly ember előtt ismeretes, aki igaz szeretetben él felebarátaival. Nem nekem fogsz hálával tartozni, én nem is kívánok semmi jutalmat; hanem ha leányod meggyógyulása örömet okoz neked, tanusítsd háládat azzal, hogy jószívű és kegyes leendesz a szegények és szükölködők iránt s nem feledkezel meg azokról, kik bánatban és szomorúságban élnek.«

A szultán meghatottan bólintott fejével s aztán behozták a beteget. A jó dervis térdre borult és hosszan s buzgón imádkozott; aztán fölkel, elővette a galamb-tollakból készült port, egy keveset a betegre szórt rá, a többit pedig a lobogó tűzbe hinté; a tűzből azonnal sűrű fehér füst emelkedett s egészen megtölté a szobát.

Lassanként, amint a füst eloszlott, a beteg leányka arca is pirulni kezdett s nem sokára felnyitotta szemét és fölkel. Friss és szép volt mint a lilium; meglepetve tekintett körül s aztán örvendező atyjának karjaiba borulván, így szólta: »Ki susogta itt most, hogy Isten meghallgatja a tiszta lelkű ember imádságát? Oh atyám! Mintha madárkát, vagy egy csendes tó hullámain hallottam volna.« A szultán alig tudott hova lenni örömeiben és minden áron magával akarta vinni a dervist, hogy fényes palotájában pompa és kényelem között éljen; de Hanassa nem akarta elhagyni szerény házacskáját, melyben oly nyugodtan és elégedetten élt és ahol ezentul még több jót tehetett, mert annyi pénzt végre is elfogadott a szultántól, hogy a város és a vidék szegényeit és szükölködőit gyámolithassa. A szomorgók és szerencsétlenek áldották a jó dervist s jó tetteiről és jámbor életéről annyi szép hír jutott hajdani rossz szomszédja fülébe, hogy ez végre boszuságában vízbe ölte magát, - és senki sem sajnálta az irigy, rossz embert.

AZ UTOLSÓ DATOLYA.

- Egyiptomi történet. -

Gyönyörű reggel volt. A fölkelő nap sugarai ragyogóan árasztották el egy szegényes egyiptomi falu házikóit, melyek a víz partján állottak.

E víz pedig beláthatatlan nagy volt, ez a Vörös-tenger volt, melynek hullámai közt hajdan Mózes száraz lábbal vezette át a zsidókat, kik Egyiptomból elmenekültek.

Az első napsugár fényére mozogni kezdtek a faluban is. Itt-ott előtűnt egy fellah - így nevezik az egyiptomi szegény bennszülötteket - egy félre eső, szép pálmafa alatt álló kunyhó előtt pedig egy szerecsen fiú tartott pórázon egy tevét. Majd megköté a féket a pálmafához és belépett a kunyhóba, honnan egy öreg emberrel jött vissza. Az öreg férfit hosszú kék kaftánt, bő vörös nadrágot és fehér turbánt viselt, hófehér szakálla pedig hosszan ért le a mellére.

Az öreg és a fiú aztán nagy csomagokat hordtak elő, többnyire pamutot, és fölrakták a tevé hátára. Miután ez megtörtént, így szólt az öreg:

- Menj, Zanga, vess a tevének és itasd meg, mert ma egész nap nem fogunk többé vízhez jutni és eleséget sem találunk, míg El-Hajumba nem érünk.

Zanga tehát hozott egy vödör vizet s a tevé kiitta az egészet, mintha tudta volna, hogy hosszú időre kell magát vizzel ellátnia; aztán vetett neki Zanga még egy maroknyi datolyát, s jelenté, hogy készen van.

- Most tehát induljunk! - szólt Husszein, az öreg ember. - Ülj föl, Zanga, és jól vigyázz a datolyára meg a vízre, mert ha ezt elveszítitek, rosszul járunk.

Zanga fölült a tevére, s maga elé tette a datolyás csomagot és a vizes kulacsot, hogy mindig szem előtt tartsa. Ezután Husszein is fölült, s rágyujtva csibukjára, megindítá a tevét, mely elég gyors és mindig egyforma ügetéssel haladt előre.

- Ha estig ilyen gyorsan megy tevének, akkor még ma eljutunk El-Hajum oázisához - szólt Husszein.

Az út elfordult a tengertől, be az országba; egy ideig alacsony homokdombok közt jártak. Itt-ott még láttak füvet, egy-egy pálmafát, nemsokára bejutottak a végtelen pusztába s csak a fakó sivó homok terült el szemeik előtt. A magas tevé hátáról messze szétnézhettek; de ott ugyan nem láthattak egyebet homokbuczkáknál, melyeket a szél hordott össze a futó homokból. Élő lénynek semmi nyoma, csak itt-ott hevert egy ember vagy egy tevé csontváza, jeléül annak, hogy ezek itt a sivatagban szomjan veszttek.

A nap mindig magasabbra szállott, mindig égetőbben sütött le az utazókra, kiket semmi sem védhetett az iszonyú hőség ellen. Husszein és Zanga mélyen hallgattak; az öreg nyugodtan pipázott, a fiú pedig ügyelt a vízre és datolyára. Végre megszólalt Husszein:

- Ma rendkívüli hőség van; egy csöpp szellő sem mozdul. Nézd csak!

Ezzel kihuzott egy vékony szál pamutot és a levegőbe dobá; a könnyű szálacska nem röpült tova, hanem a földre esett egyenest, mint egy ólom darab.

- És milyen száraz a levegő! - folytatá Husszein; - mintha tüzes lángot szívna be az ember; add ide a vizet, Zanga.

Az öreg eloltá szomját és néhány szem datolyát megevett; aztán megengedte Zangának, hogy néhány korty vizet igyék, és három szem datolyát adott neki. Zanga két datolyát megevett, a harmadikat a tüszőjébe rejté.

- Miért nem eszed meg a harmadik datolyát is? - kérde Husszein.

- Egy bölcs embertől hallottam egyszer - felelé Zanga, hogy mindenkor három dologra gondoljunk: multa, jelenre és jövőre. Egy datolyát megettem, hogy a mult fáradalmi után erősödjem; egyet, hogy a jelent élvezzem; egyet pedig eltettem jövőre.

- Remélem, nem lesz reá szükséged, - szólt Husszein; van még bőven, eltart addig, mig az oázishoz érünk. Hanem azok a szavak, melyeket a bölcs neked mondott, nagyon igaz szavak, és jól teszed, ha követed.

Ismét hallgatagon folytatták utjokat. A nap elérte a délpontot, a hőség irtóztató volt. Egyszerre azt látja Zanga, hogy az öreg inogni kezd, a csibukot kiejti kezeiből s hirtelen lebukik a tevéről a homokba, ahol mozdulatlanul fekvé maradt. Zanga ijedten megállítá a tevét, leugrott és gazdájához sietett; ez ájultan terült el a homokban, de az eséstől nem sérült meg, mert a puha fövénybe bukkott. A fiu gyorsan elővette a vizet és locsolgatá az öregnek halántékát! Végre fölébredt Husszein s első szava ez volt:

- Allah legyen velünk! Mit mivelsz, Zanga? Mit pazarlod a vizet, mely most legdrágább kincsünk? Rögtön tedd helyére a vizes kulacsot!

Zanga engedelmeskedett s mindketten fölültek ismét a tevére. Midőn újból megindultak, Husszein komolyan szólt:

- Hja! Bizony vénülök! Soha sem történt még meg rajtam, hogy elszédültem és a tevéről lebuktam volna. De ma szörnyen izzó is a levegő. Mintha ólom nehezednék reám; nem érzesz te is ilyesmit, Zanga?

- De igen! Alig tudtam az előbb fölászni a tevére, pedig különben mindig könnyen fölugrom rája.

- És ily óriási hőség mellett cseppet sem izzadok, - folytató az öreg; bőröm egészen száraz.

- Az enyém is.

- Kell valaminek lenni a levegőben! Allah oltalmazzon bennünket!

Ismét elhallgattak. Az öregnek talán igaza volt, mert a tevé is érezni látszott valamit. Ügetése mind lassubb-lassubb lön, végre már csak vontatva lépegetett, lecsüggeszté fejét, kiölté nyelvét és mélyen hörögve lélegzett.

- Jön valami! - szólt Husszein és szokatlan bágyadtságtól elfogva, majdnem aléltan ült nyergében.

Zanga is kábultan, meredten bámult maga elé, midőn hirtelen vörhenyes barna tüneményt pillantott meg a távol szemhatáron.

- Uram, nézz oda! Mi az? - szólt ijedten Husszeinhez.

Az öreg fölrezzent s oda nézett. Egy pillanat alatt átlátta, hogy az, amitől már két órá óta retteg, csakugyan bekövetkezik.

- Allah oltalmazzon minket! - kiáltott égre emelt kezekkel.

- Mi az, uram! - kérde Zanga, ki most először utazott a pusztában.

- Mi az? Az a Számum! Az a halál szele. Az izzó szél, mely száz mértföldnyire rohog el a tüzes homok-puszta fölött, mely nem hagy maga után élő lényt. A Számum ez, fiu, légy készen a legroszabbra!

Az öreg nyugodtan mondá e szavakat, a halálfélelem minden nyoma nélkül, mert a mohamedán vallás azt tanítja, hogy hívői nyugodtan várják be a megváltoztathatlan végzetet.

- Tehát meg köll halnunk? - szólt a fiu rémulten.

- Csak Allah lát a jövőbe! - felelt Husszein ünnepiesen.

A teve ezalatt mindinkább nyugtalan lett, kinyújtá hosszú nyakát, tompán hörgött és mindenképen vissza akart fordulni, úgy hogy csak nehezen tudták előre nógatni.

- Szálljunk le, Zanga! - szólt Husszein.

Leszálltak s mivel a nyugtalankodó tevét nem bírták már féken tartani, egy e czélből hozott karót a földbe vertek és ahhoz kötötték hozzá a tevét. Ama vörhenyes tünemény az égen, melyet Zanga látott meg elsőként, ezalatt oly sűrű és nagy lett, hogy felhőnek is lehetett mondani. És ez a felhő mint egy óriási függöny szállt mindig közelebb, vörhenyes fényben égve, mintha tűz lángolna benne. Ijesztő gyorsasággal közeledett, menekülésre gondolni sem lehetett. A teve roppantul nyugtalankodott, ugrált, rángatta a kötőféket s végre egy nagy erőfeszítéssel elszakítá, a hátára rakott terhet a földre rázta és villámgyorsan eliramodott s eltűnt a pusztában.

De sem Husszein, sem Zanga nem ért most rá, hogy e veszteséggel sokat törődjék. A veszély közel volt, tenni kellett, amit a tapasztalás ily körülmények közt üdvösnek tanított.

- Tégy mindent úgy, amint én - szólt Husszein. Aztán hasra feküdt, mély gödröt vájt a homokban s keresztbe téve kezeit, ezekre veté arcját. Hasonlóképp cselekedett a fiu is. Így feküdtek mozdulatlanul és várták sorsukat.

A Számum néhány percz múlva csakugyan kitört. Mintha izzó paraszat öntöttek volna a hátukra, úgy égette őket a forró szél s a tüzes futó homok, mely reájok borult ropogva, zuzva és sisteregve, mintha a pokol minden ördöge ott tombolt volna. Eltemetve a forró homokban, a szegény utasok majd megfultak, szemök elhomályosodott s félig ájultan feküdtek ott.

Szerencsére a Számum nem szokott sokáig tartani. Amilyen gyorsan jött, oly gyorsan el is múlt s néhány percz múlva már mértföldnyi távolságban dühöngött.

Midőn Zanga érzé, hogy a tüzes fürgeteg tombolása megszűnt, lassanként neki bátorodott és föl merte emelni fejét, aztán lábra kapaszkodott, ami nem könnyü munka volt, mert a homok két lábnyi magasságban torlódott teste fölé. Körül nézett, de gazdáját nem látta sehol sem, s így rögtön gondolá, hogy Husszein bizonyosan elájult és nem bír kibujni a homok alól. Zanga azonban emlékezett a helyre, ahol gazdája feküdt, és szerencsésen ki is kaparta őt a homok-gödörből.

Husszein csakugyan eszmélet nélkül terült el, s szegény Zanga csak nagy nehezen tudta őt ismét életre hozni.

- Vízet! - szólt Husszein bágyadt hangon, midőn szemeit fölnyitá; többet nem bírt szólni, mert torka égett a szomjuságtól.

Zanga kétségbe esetten állott. Honnan vegyen vizet? Eszébe jutott, hogy a teve lehányta terhét, mielőtt elszaladt, s a podgyász közt volt a vizes kulacs is. Zanga tehát keresni kezdé, fölkaparta száz helyen is az izzó homokot és végre örömkialtással ugrott föl - megtalálta a vizes kulacsot.

De korán örült szegény! A kulacs ott volt ugyan, de az égető Számum tüze alatt kipárolgott belőle a víz egészen, egyetlen csöpp sem volt többé benne. Szó nélkül bámult Zanga az üres kulacsra, Husszein pedig egészen tehetetlenül hevert a földön. Nehány csöpp nedv vissza adhatta volna talán erejét, de nem volt közel semmi. Zanga még egyszer kezdett keresgélni a homokban a datolyás zacskó után, de hiába, ennek nyomára nem akadt.

E kétségbe ejtő pillanatban eszébe jutott valami, amiről már rég emlékezhetett volna, ha a félelem meg nem zavarja.

Eszébe jutott az utolsó datolya.

Övébe nyult, oda arra a helyre, ahová a datolyát rejté és csakugyan - még ott volt! Gyorsan átnyújtá gazdájának, aki mohón kapott az e perczben oly becses gyümölcs után. Nem adta volna azt most milliónyi kincsért sem.

A végső kimerülés perczeiben egy pár csepp ital vagy egy-két harapás üdítő gyümölcs bámulatos hatással bír s a datolya megevése után Husszein is föl birt állani és kijelenté, hogy most már képes tovább menni. A teve elszaladván, gyalog kellett neki-indulniok a pusztának. A podgyászra nem is gondoltak, úgy ki voltak merülve, hogy nem vihettek volna magukkal semmit.

- Ha ebben az irányban megyünk, éjjelre mégis eljutunk El-Hajum oázishoz - szólt Husszein.

Mentek lassacskán. Egyszerre Zanga fölkiáltott:

- Nézz oda uram! Ott van az oázis!

Valóban, éppen ellenkező irányban azzal, melyet Husszein mutatott, pálma-erdő látszott, csakhogy, csodálatos módon, a tövük volt ég felé és koronájuk a föld felé fordítva. Zanga ujjongva rohant abba az irányba, de alig jutott harmincz lépésre, meglepetve megállott. Most már nem látott semmit.

- Látod, fiam - szólt Husszein a vissza térő Zangához, ez nem valóságos oázis, hanem csak a forró napsugarak okozta tünemény volt. Amint jött, szét is foszlott. Ez a pusztai délibáb, nem szabad utána indulni.

Tovább mentek s nem sokára más irányban ismét hasonló tüneményt láttak; de Husszein jól tudta, hogy nem ott van az ő utjok célpontja. Nem is tértek el eredeti irányuktól és lehetőleg gyorsan lépdeltek előre.

De az oázis még messze volt s Husszein ereje mindinkább fogyott; végre már nem tudott tovább menni.

- Mi bajod, uram? - kérdé Zanga ijedten.

- Nem birom már az utat, fiam - szólt Husszein megadással.

Zanga ajánlkozott, hogy hátán viszi tovább az öreget; de ez nem fogadta el.

- Elvinnél száz lépésre s aztán te sem birnál tovább menni és mindketten itt vesznénk. Csak egy mód marad hátra: menj oly gyorsan, amennyire csak birsch, El-Hajumba és hozz segítség. Ha abban az irányban haladsz, amelyben eddig jöttünk, el nem tévesztheted; de ne figyelj semmiféle csalóka képekre, melyeket a levegőben látsz. Allah talán erőt ad, hogy még élve itt találhassatok.

Zanga neki indult a sivárnak, s nem éppen nagyon jól érzé magát, midőn így egyes-egyedül ment a végtelen pusztában. Oly gyorsan lépdelt, amennyire lábai csak birták, de végre a nap is már leszállott s még mindig nem látta meg az igazi oázist.

Az egyenlítő alatt nincs alkonyat; ott a fényes nap alig áldoz le, rögtön teljes sötétség áll be, s az éjék ép oly hüvösek, mint amilyen égető forró a nap. Zanga borzongott, fáradt is volt, s már alig vánszorgott és csöndes imát rebegett. Egyszerre villogni látott maga előtt valamit; már azt hitte, hogy távolban égő tüzek, midőn vad ordítás rémité meg s tudára adá, hogy sakálok vették körül. Ettől sem ijedt meg, övéből gyorsan előrántá pisztolyát és vaktában közéjük lőtt. A vérengző, de nagyon gyáva állatok erre szétfutottak és Zanga tovább haladt.

A sakálok megjelenése különben jó jel volt; Zanga tudta, hogy e rabló vad szeret emberek közelében lenni, hol egy bárányt vagy csikót lehet rabolni. Az oázis tehát nem lehet már messzire.

És csakugyan: nemsokára egy kis pálmafa-erdő előtt állott; több sátor előtt tűz égett, lovak voltak kipányvázva, és néhány barna arczu férfi csöndben pipázgatva üldögélt.

Zanga közéjük lépett és szólt:

- Béke legyen veletek, nemes férfiak! Hallgassátok meg szavamat. Künn a pusztában félholtan fekszik egy derék öreg ember, ki szomjan vész, ha nem jöttök a segítségére. Ez pedig az én gazdám, Husszein.

- Husszein? - szólt az egyik férfi. Husszein derék ember, meg kell őt mentenünk! Vezess hozzá!

Rögtön lóra ültek többen és Zanga vezetése mellett elindultak. Vittek magukkal vizet is és egy tevét, hogy Husszein portékáit is megmentse. Gondosan körül nézegetve lovagoltak előre és végre rátaláltak Husszeinre.

Az öreg férfi nagyon bágyadt volt, de az éjjeli hüvös szellő következtében megtartotta eszméletét.

Nagy volt az öröm, midőn még élve rátaláltak a derék Husszeinre. Miután a hozott vízből elegendőt ivott és kissé fölüdült, lóra ültették s két fiatalabb legény elkísérte az oázishoz. Zanga pedig a többiekkel kutatni kezdett a homokban, s addig-addig keresgéltek, míg végre ráakadtak az eltemetett portékára és néhány óra mulva mindnyájan szerencsésen az oázison voltak, hol aztán a két fáradt utas nagyot pihent az átszenvedett fáradalmai után.

Miután Husszein elvégezte dolgait, néhány nap mulva hazaindult és minden baj nélkül oda érkezett hű kíséreljével, Zangával. És midőn lakásukhoz értek - ott látták a megszökött tevét, mely már néhány nap óta otthon volt.

Zanga hiven követte ezután is a bölcs mondást, és mindig, minden tetténél szem előtt tartotta a multat, jelent és jövőt. És ha ezt valaki nem akarta megérteni, elbeszélte neki »az *utolsó datolya*« történetét.